1 Inledning

Med detta inledande kapitel har vi för avsikt att förse läsaren med en introduktion till det problemområde uppsatsen kommer att behandla. Därefter följer en problemdiskussion som mynnar ut i en preciserad problemformulering och ett syfte där ändamålet med uppsatsen vidare beskrivs. Avslutningsvis följer avgränsningar som har gjorts i uppsatsen och sist centrala begrepp.

1.1 Problembakgrund

Från början hade bankerna som fanns då inget med pengar att göra. Då handlade det istället om att spannmål och kreatur togs emot av flodkulturernas tempel och lånades ut till behövande, detta ett par tusen år innan mynt började användas. (Wetterberg, 2009) Med tiden lämnade människorna även in guld och silver. Under århundradena före Kristi födelse utvecklades spannmålsmagasin i Egypten till en centraliserad bankrörelse där säd användes som betalningsmedel. Redan på 1100-talet grundades depositionsmarknader i Venedig och Genua, som från början enbart var avsedda som en trygg förvaring av pengar, men snart började medel överföras mellan olika konton. Det fanns då en lag som sade att det var förbjudet att använda insatta medel till lån, men dessa banker tillät ändå pålitliga insättare att dra över sina konton och skapade på så sätt nya betalningsmedel. (Wetterberg, 2009)

Enligt Johansson (2006) finns det ingen entydig definition på begreppet bank. Banker, finansiella institut och kreditinstitut är alla finansiella företag, och med finansiella företag avser Johansson (2006) företag vilkas verksamhet är att utföra eller tillhandahålla finansiella tjänster. Banker tillhandahåller många olika tjänster, men det är särskilt tre uppgifter som är viktiga, vilka historiskt sett har utgjort bankverksamhet i en eller annan form – inlåning, utlåning och betalningsförmedling. (Johansson, 2006) En definition på bank som Johansson(2006) kommer fram till är att banken är ett svenskt företag (juridisk person) som har tillstånd att bedriva bankrörelse. Banker, både förr och idag, möter dagligen flera olika risker i sin verksamhet, liksom de flesta andra företag. Men det är speciellt viktigt för en bank att möta sina risker och hantera dem på ett bra sätt då verksamheten handlar med pengar (Funered, 1994).

De senaste årens finansiella turbulens har bidragit till ökningen av betydelsen och viljan hos bankerna att kunna hantera risker i verksamheten. En annan bidragande orsak till detta är att aktiviteten på de finansiella marknaderna har ökat och blivit mer komplexa. En viktig del av finansiella företags verksamhet är förmågan att förstå, kontrollera och övervaka de interna riskerna. [9] Det finns många studier om finansiella kriser och de är alla unika. Detta gör det svårt att dra några generella slutsatser om kommande kriser och kan än mindre användas som hjälpmedel för att upplösa dem (Hagberg, 2007). Det är lätt att tro att historiska studier om redan inträffade finansiella kriser kan ge svaret på hur kommande skall hanteras. Enligt Hagberg (2007) glöms det bort att en finansiell kris är en komplex och dynamisk process som förklaras av en mängd orsakssamband.

Studier visar på att det är möjligt att lyfta fram de konkreta mekanismerna bakom en finansiell kris och detta genom att redogöra för de två dominerande teoribildningarna inom området

(Hagberg, 2007). Hagberg(2007) säger att den ena har sin utgångspunkt i teorin om finansiell instabilitet medan den andra utgår från den monetaristiska teorin. Kortfattat säger den monetaristiska teorin att tillkomsten till en finansiell kris ligger i bristfällig penningpolitik. Den andra teoribildningen nämner konjunkturcykler och finansiell instabilitet, finansiella kriser sägs främst ha sitt ursprung i skuldutvecklingen i det privata näringslivet (Hagberg, 2007).

Det finns ett problem vid alla historiska studier som rör kriser av detta slag och det är samhällets förändring. Det går att urskilja ett antal generella drag vad gäller samhällets förändring och några är blockader, internationalisering, upptäckter och omregleringar. Alla dessa påverkar näringslivet på olika sätt. (Hagberg, 2007) Ett resultat av oron över de svenska bankernas finans är att deras aktiekurser har gått ned kraftigt. Bakgrunden är inte enbart den globala kreditoron och konjunkturnedgången utan även den stora riskexponeringen i Baltikum och de höga lånen till riskkapitalbolagen. [11] En bank måste enligt Hempel och Simonson (1999) ta vissa risker för att få lämpliga avkastningar tillbaka. Hempel och Simonson (1999) delar in riskerna i fyra kategorier, likviditetsrisk, ränterisk, kreditrisk samt kapitalrisk. Det är måtten på, samt hanteringen av dessa risker, som är de viktigaste aspekterna i en banks finansiella hantering. (Hempel & Simonson, 1999)

1.2 Problemdiskussion

Efter ovanstående litteraturgenomgång i problembakgrunden kan vi fastslå att risker är en mycket stor del inom banksektorn och orsakerna till uppkomsten beror på flera olika aspekter. Trots att riskhantering är en så stor del anses det mer som en supportfunktion än som en del av verksamheten [12]. Hantering och identifiering av de risker som uppkommer i bankens verksamhet är en viktig del för företaget. Dock visar nya studier på att väldigt många chefer anser att styrelsen inte har tillräcklig kompetens inom riskhantering. Frågan är då varför så pass många ser styrelsen som mindre kompetent inom detta område men inte gör några större förändringar. [12] De risker som vi har inriktat oss på i denna uppsats är framför allt kreditrisken, ränterisken, valutarisken och likviditetsrisken men även en del andra risker. Men vilka risker är det bankerna själva tycker är de största? Enligt litteratur i området hanteras riskerna på olika sätt, det kan vara med hjälp utav kurssäkring, optionssäkring (Hallgren, 2002), ränteswap, räntecap eller räntefloor (Wramsby & Österlund, 2005) Hur hanterar egentligen banker riskerna som de möter, och har de några metoder för att förebygga risker?

Under år med en ekonomisk tillväxt och optimism menar Coyle (2000) att banker har lånat, kanske utan ett ordentlig kreditskydd. När det finns många potentiellt framgånga företag som vill låna kan det bli frestande för bankerna att fritt låna ut bara för att behålla marknadsandelar. Resultatet blir då en klassisk konsekvens med tillgångar som överskrider efterfrågan med ett nedåtgående tryck på både pris och kvalitet. (Coyle, 2000) Ränterisken uppkommer enligt Söderlind (1996) för att ränteutvecklingen ofta avvikit från den förväntade räntan och att tillgångs- respektive skuldsidan i balansräkningen är olika räntekänsliga. Enligt Koch och MacDonald (1999) är likviditetsrisken den nuvarande och potentiella risken för intjäning och marknadsvärdet på aktieägarnas värdeökning, alltså att banken inte kan möta betalningarna eller godkänna obligationer på ett tids- och kostnadseffektivt sätt. Det är dessa risker som kommer ges mest utrymme i uppsatsen, de har olika betydelse i olika banker, och de hanteras på olika sätt.

Historiens allvarligaste bankkris inträffade i början av 1930-talet, ekonomin vacklade och varupriserna störtdök. Detta slog hårt mot de redan högt skuldsatta amerikanska jordbrukarna och framkallade en serie konkurser i lånekassor följt av bankrusningar[1] 1930, 1931 och 1933, vilka alla startade i banker i Mellanvästern och som sedan spreds över landet. Ekonomihistoriker är mer eller mindre samstämmiga om att bankkrisen var det som förvandlade en elakartad lågkonjunktur till den djupa 30-talsdepressionen. (Krugman, 2009) Efter detta var det på 70-talet ett decennium med en kraftig konjunktursvacka och inflation, en ”stagflation”. De båda energikriserna 1973 och 1979 följdes av de värsta lågkonjunkturerna sedan 1930-talet. (Krugman, 2009) Andra kriser, eller depressioner, som har kommit och gått genom åren är bland andra Mexiko 1995, Sydkorea 1998, Japan 1990, Asien 1997 och Argentina 2002. (Krugman, 2009) Frågan är om någon av dessa kan jämföras med krisen som började 2008?

Krugman (2009) har illustrerat en figur för hur finanskrisens onda cirkel ser ut, som egentligen kännetecknar varje finanskris.

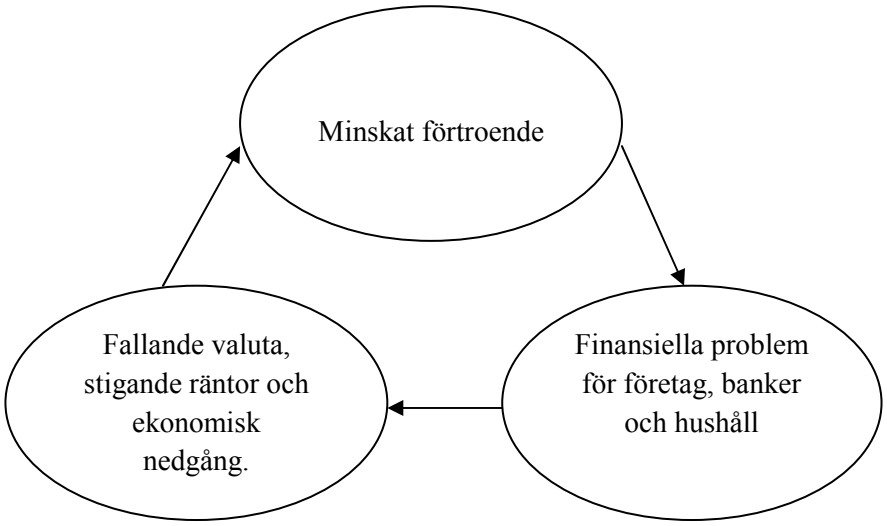

Figur 1. Källa: Krugman, 2009

Stegringen av kreditkrisen efter Lehman Brothers[2] fall, den plötsliga krisen på de nya tillväxtmarknaderna, raset i konsumenternas förtroende när finanskrisen omfattning blev rubriker, allt detta pekar enligt Krugman (2009) mot den värsta konjunkturnedgången i USA och i världen som helhet sedan början av 1980-talet. Vad Krugman (2009) tycker är riktigt oroande är att politiken inte längre har någon dragkraft. Konjunkturnedgången 1981-82 som drev upp arbetslösheten över 10 % var väldigt jobbig, men det var ett avsiktligt val av politikerna i USA. I den här krisen, 2008, har ekonomin kört fast trots försök av politiker att få igång den igen. Denna maktlöshet liknar både Japan på 1990-talet, men även krisen på 1930-talet. (Krugman, 2009) Frågan som uppkommer är: Varför är 2008 års finanskris svårare att ta sig tillbaka ifrån än de tidigare kriserna? Den pågående finanskrisen har inte enbart drabbat ett land, en slags industri, utan hela världen är drabbad. Det har slagit hårdast mot finanssektorn och bankerna kämpar för att upprätthålla sig på marknaden. För att kunna

[1] En rusning av insättare som vill få ut sina pengar från banken innan allt är borta.
[2] Lehman Brothers uppfann auktionsvärderade värdepapper som var en bra källa för finansiering för många institutioner. Detta system, vilket som mest innehöll 400 miljarder, kollapsade i början av 2008.

överleva som både företag och privatperson är bankerna det viktigaste, utan finansiering från dem fungerar det inte länge. Finanskrisen har kommit att drabba privatpersoner hårt den här gången och klarar inte bankerna av de stora kreditförlusterna är risken stor att mycket hamnar i skattebetalarnas knä. Med tanke på det stora bakslaget som kom hösten 2008, när allt mer eller mindre vändes upp och ner, ställer vi oss frågan, kunde inte bankerna förutspått och gjort ett bättre förebyggande arbete innan krisen slog till? Det finns trots allt mycket att lära ifrån historien och kriserna som har varit och möjligtvis kunde bankerna haft huvudet mer på skaft.

1.3 Problemformulering

Hur hanterar svenska storbanker risker som kan uppstå i den finansiella verksamheten?

1.4 Syfte

Syftet är att kartlägga tre svenska storbankers risker och riskhantering och att söka förståelse för vilka risker som förekommer och hur de hanteras.

1.5 Avgränsningar

Vi har valt att avgränsa vår uppsats till att diskutera de mest centrala riskerna och riskhantering inom tre storbanker i Halmstad. (I den teoretiska referensramen tar vi upp alla de fyra storbankerna).

1.6 Centrala begrepp

Bank – Definitionen i BRL 1 kap, 1 § på bank i lagens mening menas bankaktiebolag, sparbank och medlemsbank (Falkman 2002). I vardagligt tal syftar ordet ”bank” på ett bankkontor, alltså en inrättning som framförallt ägnar sig åt inlåning och utlåning. [2]

Risk – är ett mått på de negativa konsekvenserna av en framtida händelse. Motsatsen, ett mått på de positiva konsekvenserna kallas för chans. Alltså kan risken definieras som en funktion av sannolikheten för att en viss händelse inträffar och som en konsekvens av att denna händelse inträffar. [1]

Riskhantering – är processen där ledare identifierar, värderar, övervakar och kontrollerar risker som är associerade med finansiella aktiviteter. ”The federal reserve board” har identifierat 6 olika typer av risker:

1. Credit risk
2. Liquidity risk
3. Market risk
4. Operating risk
5. Reputation risk
6. Legal risk (Koch, MacDonald, 1999)

Storbanker – Med storbanker i detta sammanhang menas Sveriges fyra största banker, Swedbank, Svenska Handelsbanken, Nordea samt SEB. [3]

Finanskrisen – Syftar till den finansiella kris som drabbade Sverige och resten av världen under 2008.

2 Teoretisk referensram

Inledningsvis kommer vi i detta kapitel kort redogöra för definitioner på banker. Därefter följer en presentation av de fyra storbankerna i Sverige. Efter detta kommer vi att beskriva bankernas olika uppgifter samt ge en presentation av bankernas risker och riskhantering. Sist tar vi kortfattat upp Finanskrisen 2008.

Sammanfattning

Denna teoridel innefattar en definition av banken, bankernas största risker och hur dessa hanteras samt en beskrivning av de fyra storbankerna i Sverige. Detta leder fram till den pågående finanskrisen som drabbade världen och Sverige under hösten 2008.

På den svenska marknaden finns det fyra huvudkategorier av banker: svenska bankaktiebolag, utländska banker, sparbanker och medlemsbanker. I november 2008 fanns det totalt 123 banker i Sverige. Bankaktiebolagen i Sverige kan delas in i tre olika kategorier, där den största utgörs av de fyra olika bankerna Swedbank, Handelsbanken, Nordea och SEB. Bankerna är väldigt viktiga för oss människor, utan dem skulle till exempel sysselsättningen, produktionen och välståndet vara mycket lägre än vad det är idag. De har många viktiga uppgifter att sköta där de mest centrala är att ta emot sparande och erbjuda lån, förmedla betalningar samt att hantera olika typer av risker. En banks verksamhet är, precis som andra verksamheter, förknippad med ett visst risktagande, speciellt med tanke på bankens huvudprodukt – pengar – som tillhör de mer stöldbegärliga i det moderna samhället. Risker som kan uppstå kan till exempel vara likviditetsrisker, kreditrisker och ränterisker. Riskerna hanteras och förebyggs av olika banker på olika sätt, beroende på vilken risk det gäller.

Ett väldigt aktuellt ämne som har påverkat bankerna, och resten av världen är den pågående finanskrisen. Finanskrisen som uppkom 2008 initierades av en finansbubbla i USA vilken framförallt var relaterad till marknaden för bostadslån. I och med detta har bankväsendets förluster uppgått till över en biljon dollar i USA 2008. En orsak till att krisen bröt ut var att bankerna i USA lånade ut pengar till individer med dålig återbetalningsförmåga. Många storbanker runt om i världen har visat upp stora problem, men de svenska storbankerna går ganska bra fortfarande.

2.1 Definition av bank

Banker och andra företag i den finansiella sektorn utgör en nödvändig förutsättning för att våra privata liv och all producerad verksamhet ska fungera. De är alltså av stor betydelse för Sveriges ekonomiska välfärd. Utan det pålitliga och effektiva systemet för sparande, finansiering, betalningsförmedling och riskhantering som finns idag skulle sysselsättningen, produktionen och välståndet i Sverige vara betydligt lägre. [3] Bankerna har många viktiga uppgifter där de viktigaste och mest centrala är att förmedla betalningar, ta emot sparande och erbjuda lån samt att hantera olika typer av risker. [3] Bankerna har också ett antal olika funktioner som in- och utlåning, räntesättning, betalningsförmedling och riskspridning[3]. [3]

2.1.1 De stora bankerna i Sverige

På den svenska marknaden finns det fyra huvudkategorier av banker: svenska bankaktiebolag, utländska banker, sparbanker och medlemsbanker. I november 2008 fanns det totalt 123 banker i Sverige. [3] Bankaktiebolagen i Sverige kan delas in i tre olika kategorier, där den största utgörs av de fyra olika bankerna Swedbank, Handelsbanken, Nordea och SEB. Vid sidan av dessa finns ett stort antal svenskägda mindre bankaktiebolag. Några av dessa är sparbanker som ombildats till bankaktiebolag där Swedbank i många fall är delägare. Utav de övriga svenska bankaktiebolagen är många etablerade från mitten av 90-talet och framåt, främst verksamma på privatkundsmarknaden och använder sig mest utav internet och telefoni för att distribuera sig. Exempel på dessa är Avanza Bank och HQ Bankaktiebolag. [3]

Nordea
Det största av de finansiella företagen i Norden är Nordea med ungefär 30 000 anställda. Den svenska verksamheten omfattar bland annat ett av de största finansbolagen i Sverige, samt stora verksamheter inom bolåneverksamhet och fondförvaltning. Det är Nordea som äger girobetalningssystemet Plusgiro. [3] Visionen för Nordea är att vara den ledande nordiska banken och då känd för sina medarbetare som skapar ett betydande värde för aktieägare och kunder. De erbjuder sina kunder ett brett urval av produkter, lösningar inom bank, kapitalförvaltning, försäkring och tjänster. Nordea har ungefär 1400 kontor, 5,1 miljoner kunder i Sverige och allt som allt ungefär 10 miljoner kunder. [4] Nordea är en av Nordens och Östersjöområdets ledande banker. Verksamheten bedrivs i affärsområdena Nordic Banking, Institutional och International Banking, Asset Management och Life. Nordea har marknader i tre affärsområden: Retail Banking, Corporate och Institutional Banking samt Asset Management och Life.[18] Sammanfattning av risker som koncernen möter: kreditrisk, transfereringsrisk, avvecklingsrisk, risk i derivat, motpartsrisk, marknadsrisk, valutarisk, råvarurisk, operativ risk, ränterisk, aktierisk, kreditspreadrisk samt operativ risk. (Nordea, Årsredovisning 2008)

SEB
I Sverige har SEB en stark ställning inom fondförvaltning, livsförsäkring, bolagslån och finansbolagsverksamhet. SEB är även en stark aktör inom verksamheter som aktie- och valutahandel samt internationella betalningar. Namnet SEB kommer ifrån den finansiella koncern som bildats kring Skandinaviska Enskilda Banken. [3] SEB har drygt 20 000 anställda i 20 länder och har omkring 630 bankkontor där ungefär en tredjedel finns i Sverige.

[3] En möjlighet att minska, omfördela och sprida risker, t ex genom termins- eller optionskontrakt.

(Ytterligare en tredjedel finns i Tyskland, och de resterande i Estland, Lettland, Litauen, Ryssland och Ukraina). [5] SEB är en nordeuropeisk finansiell bankgrupp med tyngdpunkten på större företag, institutioner och privatpersoner. [19] Sammanfattning av risker som koncernen möter: kreditrisk, marknadsrisk, likviditetsrisk, operationell risk, försäkringsrisk, affärsrisk samt politisk risk. (SEB, Årsredovisning 2008)

Svenska Handelsbanken (SHB)
Handelsbanken har en betydande verksamhet inom livsförsäkring, finansbolagsverksamhet samt fondförvaltning. Det helägda bostadsinstitutet Stadshypotek tillhör en av de största aktörerna på den svenska bolånemarknaden. [3] I Sverige har den Svenska Handelsbanken 461 kontor (30 juni, 2008) och banken finns med sin verksamhet i 22 olika länder. [6] I SHB finns det ingen storägare utan banken är ägd av Oktogonen och Industrivärden, som äger cirka hälften var. (Jönsson, 2009) Handelsbanken är en nordisk universalbank som levererar finansiella tjänster inom områdena traditionella företagsaffärer, investment banking och trading samt privata affärer inklusive livförsäkringar. Bankens hemmamarknader är Sverige, Norge, Danmark, Finland och Storbritannien. [20] Sammanfattning av risker som koncernen möter: kreditrisk, marknadsrisk, likviditetsrisk, operativ risk, försäkringsrisk, fastighetsrisk samt affärsrisk. (SHB, Årsredovisning 2008)

Swedbank
Swedbank har 450 egna kontor i Sverige och även ett nära samarbete med de fristående sparbankerna och de delägda bankerna inom sparbankrörelsen. I Swedbankkoncernen ingår Swedbank Robur som är det största företaget inom fondförvaltning i Sverige och Swedbank Hypotek som är ett av de största bostadsinstituten. [3] I december 2007 hade Swedbank ungefär 22 000 anställda. [7] Swedbank tillhandahåller banktjänster till privatpersoner, lantbruk, företag, kommuner, landsting och rikstäckande organisationer främst i Norden, Baltikum, Ukraina och Ryssland. [21] Sammanfattning av risker som koncernen möter: kreditrisk (inklusive koncentrationsrisk), marknadsrisk(inklusive ränterisk i övrig verksamhet), operativ risk, intjäningsrisk, försäkringsrisk, pensionsrisk samt strategisk risk. (Swedbank, Årsredovisning 2008)

2.1.2 De fyra stora bankkoncernerna, 2007

Följer gör en tabell över de fyra stora bankkoncernerna från 2007. Tabellen visat respektive banks antal anställda totalt samt antalet i Sverige. Tabellen visar därefter rörelseresultat och balansomslutning för varje bank.

	Antal anställda /varav i Sverige	Rörelseresultat mdr kr	Balansomslutning mdr kr
Nordea*	31 867/8 072	34,8	3 679
SEB	21 523/8 949	17,0	2 344
Handelsbanken	10 209/7 543	14,7	1 859
Swedbank	21 955/9 450	15,5	1 607

Figur 2.
Källa:http://www.bankforeningen.se/Banker%20i%20Sverige/Fakta%20-%20Banker%20i%20Sverige/De%20stora%20bankkoncernerna.aspx

2.2 Bankernas viktigaste uppgifter

Bankerna är väldigt viktiga för oss människor, utan dem skulle till exempel sysselsättningen, produktionen och välståndet vara mycket lägre än vad det är idag. De har många viktiga uppgifter att sköta där de mest centrala är att ta emot sparande och erbjuda lån, förmedla betalningar samt att hantera olika typer av risker. [3] Att hjälpa människor och företag att hantera risker är en av bankens huvuduppgifter. Exempel på detta kan vara att företag med hjälp utav optioner och terminer minskar risken för valutakursförluster vid handel med andra länder. [3]

2.3 Risker och riskhantering

En banks verksamhet är som andra verksamheter förknippad med ett visst risktagande, speciellt med tanke på bankens huvudprodukt – pengar – som enligt Funered (1994) tillhör de mer stöldbegärliga i det moderna samhället. Risker som kan uppstå enligt Falkman (2002) kan vara likviditetsrisker, kreditrisker, marknadsrisker samt risker som är förenade med stora exponeringar. För att hantera och motverka dessa risker som uppstår i bankens verksamhet samt för att säkra bankens betalningsförmåga finns en rad riskspecifika regler. (Falkman, 2002) Enligt Best (1998) handlar bankväsendet just om att hantera risker och avkastning. Best (1998) säger vidare att syftet med riskhantering består av två delar:
1. Att förbättra en banks finansiella styrka.
2. Att försäkra sig om att en bank inte blir lidande av oacceptabla förluster.

Vidare säger Best (1998) att riskhantering inom bankväsendet handlar om att förstå de risker som banken utsätts för, såväl som att kontrollera dem. Han menar att riskhantering består av följande aktiviteter:

- Identifiera och förstå riskerna
- Mäta riskerna
- Kontrollera riskerna
- Kommunicera riskerna

De regler som hanterar och motverkar bankernas risktagande finns i bankrörelselagen som riktas till likviditetsrisker i banker och kapitaltäckningslagen som riktas till kredit- och marknadsrisker. Genom sin utformning hanterar dessa regler den största delen av de risker som uppstår i en banks rörelse.(Falkman, 2002) Dock täcker inte de riskspecifika reglerna alla risker som kan uppstå i samband med av och för banker tillåtna verksamheter. Till exempel omfattas inte ränterisker förenade med kreditgivningen av kapitaltäckningslagens bestämmelse. Risker som inte omfattas av den riskspecifika regleringen hanteras trots det i viss utsträckning av allmänna riskbegränsande regler, främst kraven på sundhet i en banks rörelse.(Falkman, 2002) Det är inte möjligt för en bank att bedriva sin verksamhet utan att ta vissa risker enligt Falkman (2002). Kredit- och likviditetsrisker uppstår i första hand i den delen av en banks rörelse som kombinerar in- och upplåning med olika former av finansieringsverksamhet. (Falkman, 2002)

Kreditrisken
Banker kan aldrig riktigt veta om en beviljad kredit kommer att återbetalas helt och hållet, det är detta som enligt Funered (1994) är kreditrisken. Kreditrisken är enligt Koch och MacDonald (1999) associerad med kvaliteten på individuella tillgångar och sannolikheten för fel. De menar att det är väldigt svårt att tillhandahålla individuell tillgångskvalitet då det finns begränsat med publicerad information. Enligt Koch och MacDonald (1999) utvärderar banker sina kreditrisker genom att fråga tre basfrågor: Vilket är det historiska förlusttalet på lån och investeringar? Vilka är de förväntade förlusterna i framtiden? Hur är banken förberedd för att klara förlusterna? Ett exempel är om ett företag har fakturor från olika leverantörer som inte är betalda, företaget är då exponerat för kreditrisk. Risken som företaget är utsatt för är om någon av leverantörernas kreditvärdighet ändras och fakturorna blir mindre värda vid till exempel en försäljning av dessa. [8]

Ränterisken
Det finns olika sorters ränterisker i bankernas verksamheter och den största av riskerna är att bankernas placeringar normalt har längre löptid och lägre ränterörlighet än den inlåning som bär upp bankrörelsen. (Funered, 1994) En definition på ränterisken är att värdet på tillgångar och skulder varierar på ett oförmånligt sätt när räntenivåerna ändras eller även en marginell ränteförändrings påverkan på värdet av en räntebärande placering. (Wramsby & Österlund, 2005) Enligt Wramsby och Österlund (2005) används till exempel ränteswap, räntetermin(FRA), räntecap och räntefloor för att skydda verksamheten mot ränterisker.

Likviditetsrisken
Likviditetsrisken är enligt Funered (1994) en direkt följd av den löptidstransformerade verksamhet[4] som bedrivs av bankerna. Risken att det inte finns väl fungerande marknader som gör det möjligt att dels få in likvida medel i utbyte mot värdepapper och dels förändra risken genom att ingå derivattransaktioner är likviditetsrisken. (Hallgren, 2002) Enligt Koch och MacDonald (1999) är likviditetsrisken den nuvarande och potentiella risken för intjäning och marknadsvärdet på aktieägarnas värdeökning att banken inte kan möta betalningarna eller godkänna obligationer i ett tids- och kostnadseffektivt sätt. Likviditetsrisken är som störst när banken inte kan förutse nya krav på lån eller deponeringsuttag och har inte tillgång till nya källor av pengar. (Koch & MacDonald, 1999)

Valutarisk
Med valutarisker avser Falkman (2002) risker vid valutakursförändringar. Wramsby och Österlund (2005) menar att alla konkurrensutsatta företags verksamheter är antingen indirekt eller direkt valutaberoende. En valutakursförändring kan fort förändra förutsättningarna för ett företags konkurrensförmåga. För att banken skall skydda sig mot dessa valutarisker som valutakursförändringar bör de skydda sig med hjälp utav till exempel valutatermin, valutaoption eller en valutaswap. (Wramsby & Österlund, 2005)

Andra risker
I banker uppstår även risker såsom positionsrisker, avvecklingsrisker och motpartsrisker. Positionsrisker uppkommer i samband med värdepappershandel. Normalt uppkommer två olika typer – generell och specifik positionsrisk. Den specifika riskdelen är risken för en prisförändring och den generella riskdelen är förknippad med förändringar på hela marknaden. (Falkman, 2002). Avvecklingsrisken menar Falkman (2002) avser risken att en aktör vid avvecklingen av en affär inte kan fullgöra sina avtalsenliga förpliktelser att betala

[4] Innebär att kortfristig inlåning genom bankernas balansräkningar omvandlas till mer långsiktig utlåning.

eller leverera aktier eller andra finansiella instrument på avtalad tid. Med motpartsrisker avser Falkman (2002) de risker som består i att motparten i en affär inte kan betala eller leverera i enlighet med vad som avtalats.

Regler vid risktagande
Det finns regler som begränsar bankernas möjlighet till att ta risker i det bankrättsliga regelsystemet. Utöver specifika regler innehåller systemet även allmän riskreglering. Denna innehåller i huvudsak två typer av regler, det är dels de som ställer upp vissa kvalitativa krav på en bank, dess ägare och dess ledning, dels sådana som skall säkra efterlevnaden av de kvalitativa kraven och det bankrättsliga regelsystemet i stort.(Falkman, 2002) Reglerna som återfinns i det bankrättsliga systemet hanterar de risker som uppkommer när till exempel en bank placerar mottagna medel på kapitalmarknaden eller på annat sätt, och samtidigt – direkt eller indirekt – försäkrar insättare och andra investerare med information angående företagets ekonomiska ställning. Det är på detta sätt de försöker minska risken för ryktesbaserade uttagsstormningar men även säkerställer det finansiella systemets ändamålsenliga funktion. (Falkman, 2002)

2.4 Finanskrisen 2008

Finanskrisen 2008 initierades av en finansbubbla i USA vilken framförallt var relaterad till marknaden för bostadslån. I och med detta har bankväsendets förluster uppgått till över en biljon dollar i USA 2008. En orsak till att krisen bröt ut var att bankerna i USA lånade ut pengar till individer med dålig återbetalningsförmåga. En annan orsak till denna bolånebubbla som uppkom är det väldiga inflödet av kapital till USA från placerare runt om i världen. Den stora upplåningen utomlands kompenserade för underskottet i inhemskt privat sparande som medförde en ökad tillgång på kapital på den amerikanska marknaden. [13] Krisen kom att drabba Sverige på allvar efter sommaren 2008, men hittills har inga av de svenska bankerna tvingats till några extrema åtgärder. [14] Det är svårt att se att det är någon form av kris för någon av de fyra storbankerna utifrån deras första redovisade kvartal. Dock ökar fortfarande problemkrediterna vilket innebär förluster och det räknas med att det blir ett tufft 2009 för hela banksektorn. (”Storbankerna friska trots allt”, *Dagens Industri,* 2009) Kronan har tappat i värde mot både dollar och euro. De svenska storbankernas upplåningskostnader har stigit kraftigt, framförallt har det blivit dyrt för Swedbank att låna pengar. [14] Men bankerna lånar ut som förr och det har blivit billigare för både företag och hushåll att låna pengar. Företagsutlåningen är det som bankerna i dagsläget tjänar mest pengar på. (”Storbankerna friska trots allt”, *Dagens Industri,* 2009)

2.4.1 Hur klarar bankerna finanskrisen?

Den globala finanskrisen har orsakat stora problem för det finansiella systemet men hittills har Sverige kunnat hantera problemen. Dock kommer dessa negativa konsekvenser vara av betydelse de närmaste två åren. Många storbanker runt om i världen har visat upp stora problem, men de svenska storbankerna är lönsamma då de inte har lånat ut på det lättvindiga sätt som bankerna i USA. De svenska bankerna har inte heller, i större utsträckning, varit exponerade mot de finansiella produkterna som är en del av problemet. [22] Svenska Handelsbanken har förlorat en del på amerikanska kreditobligationer, men har därefter minskat sin exponering mot dessa genom att sälja dem som är säkerställda med

kreditkortsfordringar. SHB har dessutom stängt sin egen handel med räntor och valutor i New York. SHB är i dagsläget den enda av de svenska storbankerna som hittills inte har gjort någon nyemission medan SEB, Nordea och Swedbank förväntas behöva ta in ännu mer kapital (Mauritzon, 2009). SHB:s lönsamhet har inte försämrats efter krisen, snarare tvärtom. 2008 redovisade de en vinst före skatt på 15 miljarder kronor, en förbättring på 4 % jämfört med 2007. Banken kommer inte klara sig utan kreditförluster de närmaste åren men till skillnad från de banker som har gett sig in på den Baltiska marknaden så klarar sig SHB mycket bättre. (Jönsson, 2009)

De svenska storbankerna verkar klara krisen bättre än andra nordiska storbanker. Finanskrisen sänker visserligen vinsterna för alla storbanker, men de tjänar fortfarande mycket stora summor pengar. Swedbank är i det fjärde kvartalet 2008 den storbank i Sverige som bäst har bibehålligt sin tidigare vinstnivå, Nordea redovisade första kvartalet 2008 en minskad vinst och SEB:s kvartalsrapport var en av de sämsta inom den svenska finanssektorn. [15] SEB:s företagsportfölj väntas få stora förluster på grund utav att Moody's, ett kreditvärderingsföretag, har sänkt bankens BFSR – betyg[5]. Betyget grundas på förväntningarna om högre kreditreserveringar i bankens baltiska låneportfölj. En annan följd av sänkningen är att SEB:s intäkter kommer att minska och framför allt kommer bankens vinstgenereringsförmåga att försämras på kort och medellång sikt. ("SEB:s betyg skrivs ned", *Dagens Industri*, 2009)

De svenska bankrapporterna som visade det fjärde kvartalets resultat 2008 var ett mycket bättre resultat än de som presenterades av internationella banker. Alltså klarade sig storbankerna 2008, men däremot kan smällen komma år 2009 istället. I Sverige försämras konjunkturen snabbt. Det fjärde kvartalet 2008 hade Nordeas kreditförluster på närmre 3,4 miljarder kronor. [16] Tillsammans hade de svenska storbankernas kreditförluster netto ökat under året till 12,5 miljarder kronor, vilket kan jämföras med 1,1 miljarder 2007. Omkring en tredjedel av dessa 12,5 miljarderna kommer från bankernas verksamhet i Baltikum. [17]
Bankernas expansiva utlåning kan komma att generera stora förluster i takt med den ekonomiska krisen. Kreditförlusterna har, som ovan nämnt, satt märkbara spår i bankernas rapporter. Nordea är de som har störst utlåning och på enbart ett år har banken ökat utlåningen från 20 miljarder euro till närmare 300 miljarder euro vilket utgör nästan hela Sveriges BNP på 3158 miljarder kronor. De fyra svenska storbankerna har tillsammans fördubblat utlåningen på bara lite mer än sju år, vid slutet av år 2000 låg siffran på 3400 miljarder kronor medan den 31 mars 2009 låg på 7069 miljarder kronor. Dagslägets utlåningsvolymer motsvarar kreditförluster på 1 %, cirka 70 miljarder kronor och detta kan bankerna klara. Stiger dessa siffror finns risken att de riktigt stora kreditförlusterna kommer att hamna hos skattebetalarna då staten inte kommer tillåta att någon bank går omkull. [23]

[5] Basic Financial Strenght, ett mått på bankens finansiella styrka.

2.5 Börsförändringar på finansmarknaden

I detta kapitel kommer börsförändringarna för varje bank illustreras, för att vi ska få en klar överblick över vilka förändringar det har varit på börsen från januari 2008 och fram till april/maj 2009.

2.5.1 Nordea

För ett år sedan var Nordeas aktie värd 103,8 SEK, och i det första kvartalet 2009 har aktien ökat från 44,40 till dagens, 60,60.
Nordeas aktie idag: 3,77 %, +2,20 (3 maj -09) [18]

Figur 3. Källa: www.di.se

2.5.2 SEB

För ett år sedan var SEB:s A: aktie värd 152,00 SEK, och i det första kvartalet 2009 har aktien minskat från 36,30 till dagens, 32,00.
SEB:s aktie idag: – 0,63 %, -0,20 (3 maj -09) [19]

Figur 4. Källa: www.di.se

2.5.3 Svenska Handelsbanken

För ett år sedan var SHB:s A: aktie värd 176,00 SEK, och i det första kvartalet 2009 har aktien ökat från 92,50 till dagens, 142,75.
Svenska Handelsbankens aktie idag: – 7,05 %, -10,75 (3 maj -09) [20]

Figur 5. Källa: www.di.se

2.3.4 Swedbank

För ett år sedan var Swedbanks A: aktie värd 160,00 SEK, och i det första kvartalet 2009 har aktien ökat från 28,50 till dagens, 46,30.
Swedbanks aktie idag: 1,99 %, 0,90 (3 maj -09) [21]

Figur 6. Källa: www.di.se

2.6 Delårsrapport för det första kvartalet 2009

I och med den pågående finanskrisen är dessa delårsrapporter särskilt intressanta. Vi ser här hur resultaten för de olika storbankerna i Sverige ser ut och hur väl de har klarat sig från den pågående finanskrisen.

2.6.1 Nordea

Under det första kvartalet 2009 steg Nordeas intäkter med 5 % jämfört med fjärde kvartalet 2008. Resultatet före kreditförluster, exklusive engångsposter, ökade med 17 % till en rekordnivå. Trots höga kreditförluster steg rörelseresultatet med 20 % från det fjärde kvartalet 2008. Nettoresultatet av finansiella poster utvecklades mycket starkt med fortsatt kunddriven aktivitet inom Nordea Capital Markets. Detta resultat gynnades också av en god riskhantering och starka handelsresultat i samband med hanteringen av risken i kundtransaktioner och detta kompenserade mer än väl för det fortsatta svaga avgifts- och provinsnettot. Kostnaderna minskade med 5 % jämfört med kvartalet innan, men ökade i jämförelse med det första kvartalet 2008 med 3 %. Den snabba ekonomiska nedgången på Nordeas samtliga hemmamarknader slår oundvikligen mot kreditförlusterna och de osäkra fordringarna. Kreditförlusterna uppgick till 356 miljoner euro. Kreditförlusterna påverkas av den skarpa ekonomiska nedgången på samtliga marknader där Nordea bedriver verksamhet.
Periodens resultat minskade med 2 % jämfört med det fjärde kvartalet till 627 miljoner euro, detta motsvarar en avkastning på eget kapital på 3,9 %.

I april 2009 presenterades resultatet av Nordeas nyemission som ger en förstärkning av kapitalbasen med 3 miljoner euro. Detta gjordes dels genom en garanterad emission av nya stamaktier med företrädesrätt för befintliga aktieägare på cirka 2,5 miljoner euro och dels genom att föreslå en sänkning av utdelningen till att motsvara 19 % av resultatet för 2008, vilket skulle öka kapitalbasen med cirka 0,5 miljoner euro. Nordeaaktien har utvecklats starkt efter nyemissionen, och med en totalavkastning på 36 % placerades den bland de tre bästa i den europeiska jämförelsegruppen. (Vilket den även har varit mellan 2006 och 2008).

För Nordea är kreditrisken den mest betydande riskexponeringen. Koncernen är även utsatt för andra risker såsom marknadsrisk, likviditetsrisk, operativ risk och livförsäkringsrisk. Den ökade turbulensen på kreditmarknaden och de försämrade makroekonomiska utsikterna har hittills inte haft någon betydande effekt på Nordeas finansiella ställning. Däremot ökar osäkerheten och risknivåerna. Men ingen av dessa exponeringar och risker bedöms ha med sig någon väsentlig negativ effekt på koncernen eller dess finansiella ställning under det kommande kvartalet. (Delårsrapport januari – mars 2009, Nordea)

2.6.2 SEB

SEB:s rörelseresultat före reserveringar för kreditförluster för första kvartalet 2009 uppgick till 4 186 miljoner kronor, en ökning med 51 % jämfört med första kvartalet förra året och 27 % ned från föregående kvartal. Rörelseresultatet var 1 802 miljoner kronor detta kvartal, intäkterna ökade med 30 % och kostnaderna var 10 % högre jämfört med det första kvartalet

2008. Reserveringarna för kreditförluster ökade från 364 miljoner kronor första kvartalet 2008 till 2 386 miljoner kronor det här första kvartalet 2009. Dessa består främst av reserveringar snarare än konstaterade förluster. Kreditförlustnivån steg till 0,70 % från 0,13 % första kvartalet 2008.

Under det första kvartalet 2009 uppgick Value At Risk (VaR) i bankens handelslager till i genomsnitt 129 miljoner kronor, vilket betyder att koncernen med 99 % sannolikhet inte förväntas förlora mer än detta belopp under en period på 10 handelsdagar. Den främsta riskfaktorn för koncernens intjäningsförmåga och finansiella stabilitet är det makroekonomiska läget. Det påverkar i första hand kvaliteten på tillgångarna och därmed koncernens kreditrisk. Utsikterna för världsekonomin har försämrats och SEB anser att den ekonomiska tillväxten kommer att bli betydligt lägre under de närmaste åren. Det finns även finansiella risker i form av prisrisker, kredit- och marknadsrisker. Även de ekonomiska obalanserna i Baltikum och den kortsiktiga inriktningen på finansieringsmarknaderna utgör särskilda risker och osäkerhetsfaktorer för koncernen. Risken för nedskrivning i den strukturerade kreditportföljen har ökat.

Den slutliga sammanräkningen av utfallet i SEB:s nyemission visar att cirka 1 486 miljarder nya A-aktier, vilket motsvarar 98,6 % av hela nyemissionen, tecknades med stöd av företrädesrätt. De resterande 1,4 % av nyemissionen som inte tecknades med företrädesrätt har tilldelats personer som har tecknat sig för nya A-aktier med stöd av företrädesrätt, i enlighet med de principer som beskrivs i prospektet i avseende SEB:s nyemission.
Genom nyemissionen tillfördes cirka 15 070 miljarder kronor. Efter nyemissionen uppgår bankens aktiekapital till cirka 21 942 miljarder kronor. Dessutom beslutade styrelsen i SEB den 23 april att de ska ansöka om deltagande i det svenska statliga upplåningsgarantiprogrammet. (Delårsrapport januari – mars 2009, SEB)

2.6.3 Svenska Handelsbanken

Rörelseresultatet på SHB ökade med 30 % till 3 806 miljoner kronor från 2 919 miljoner kronor det första kvartalet 2008. Samtidigt minskade resultatet efter skatt från 2 765 miljoner kronor förra årets första kvartal till 2 765 miljoner kronor detta kvartal. I jämförelse med det sista kvartalet 2008 minskade rörelseresultatet från 5 216 miljoner kronor till då 3 806 miljoner kronor. Kreditförlusterna för SHB ökade till 896 miljoner kronor från förra årets första kvartal som låg på 107 miljoner kronor. Kreditförluster i relation till utlåningen uppgick till 0,23 %, osäkra fordringar netto ökade till 3 937 miljoner kronor vilket motsvarar 0,24 % av utlåningen. Avsättningar till sannolika kreditförluster medförde återvinningar ur de modellberäknade gruppvisa reserverna samtidigt som kreditmigration ledde till ökade avsättningar. Sammanlagt resulterade detta i att gruppvisa reserveringar under det första kvartalet blev 0 miljoner kronor till skillnad från sista kvartalet 2008 som var på 77 miljoner kronor.

SHB:s likviditetssituation var god och likviditeten förbättrades ytterligare under kvartalet. Banken kan på mycket kort varsel frigöra ytterligare likvida medel på över 400 miljarder kronor, vilket säkerställer bankens finansieringsbehov i över ett år, med normal affärsverksamhet och utan tillgång till ny marknadsfinansiering. Som en av få europeiska banker har moderbolaget under mars och april emitterat ett- till femåriga bankobligationer, utan statlig garanti, inklusive en femårig obligation på 1 250 miljoner euro. Emissionerna

uppgick sammanlagt till 31 miljarder kronor. Höstens oro på de finansiella marknaderna och den efterföljande konjunkturavmattningen har nu på bred front utvecklat sig till en global lågkonjunktur. SHB:s historiskt låga risktolerans gör att banken står väl rustad för dessa tider. Banken arbetar för att år 2010 använda en avancerad metod för företagsexponeringar. Därutöver har den utveckling med migration till sämre ratingklasser för bankens företagskunder som fanns i fjärde kvartalet 2008 avtagit. Med beaktande av konjunkturläget framstår bankens kreditrisker som låga. Bankens tolerans för marknadsrisker i affärsverksamheten är låga och uppkommer av kunddrivna affärer. Under det första kvartalet 2009 uppgick den totala riskexponeringen för tradingportföljen, mätt som Value At Risk (VaR), till i genomsnitt 33 miljoner kronor. Detta kan jämföras med 45 miljoner kronor första kvartalet 2008. (Delårsrapport januari – mars 2009, Svenska Handelsbanken)

2.6.4 Swedbank

Periodens resultat minskade från föregående års första kvartal som låg på 2 900 miljoner kronor till – 3 358 miljoner kronor. Kreditförlusterna netto ökade med 6,6 miljarder kronor till 6,8 miljarder kronor, varav 4,2 miljarder kronor i Baltisk bankrörelse. Kreditförlustnivån var detta kvartal 2,16 %, vilket kan jämföras med 0,10 % det första kvartalet 2008. Swedbanks likviditetssituation har under kvartalet stärkts. Detta har till stor del skett med upplåning under den statliga upplåningsgarantin samt genom att säkerställa obligationer och andra värdepapper belånats i centralbanken. Totalt utestående belopp, emitterat under den statliga garantin, uppgick till 227 miljarder kronor. Swedbank utgår från att upplåningsmarknaderna kommer att vara fortsatt besvärliga och kommer därför extensivt att använda sig av den statliga garantin för att ta upp ny långfristig upplåning.

Swedbank:s resultat påverkas av omvärldsförändringar som bolaget själv inte råder över. Bland annat påverkas koncernens resultatutveckling av makroekonomiska förändringar samt förändringar av det allmänna ränteläget liksom börs- och valutakurser. Den operativa risknivån i koncernen var fortsatt högre än normalt under kvartalet på grund av oron på finansmarknaderna. En specifik risk utgör den ryktesrisk som kan uppstå under periodvis hård mediebevakning. Med anledning av den förhöjda risknivån har både övervakningen av koncernens affärsområden och rapporteringen från affärsområdena till koncernens centrala riskkontrollfunktion utökats. (Delårsrapport januari – mars 2009, Swedbank)

3 Metod

I detta kapitel redogör vi för den metod som tillämpats i uppsatsen för att uppfylla dess syfte och besvara problemformuleringen. En diskussion kommer att föras där metodvalen motiveras och det praktiska tillvägagångssättet presenteras.

3.1 Undersökningsansats

Vid insamling av empiri, data om verkligheten, används en lämplig metod. Metoden är ett så kallat hjälpmedel som ger en beskrivning av verkligheten.(Jacobsen, 2002) Enligt Jacobsen (2002) är metoden inte bara ett tekniskt hjälpmedel utan det råder oenigheter om vad som är verklighet, vad som är sanning. Den ansats vi tänker använda oss utav i vår undersökning är en tolkningsbaserad ansats, även kallat hermeneutik (Jacobsen, 2002). Hermeneutik kommer från grekiskan och betyder tolkning/förståelse. Utgångspunkten inom ansatsen bygger på hur människor tänker och handlar (Jacobsen, 2002). Forskaren söker en helhetsförståelse, försöker förstå någon annans handlingar (Wiedersheim-Paul&Eriksson, 1993). Inom den hermeneutiska metoden är språket det viktigaste, finns det inget gemensamt språk, eller om skillnaderna är för stora, blir själva förståelsen dålig (Wiedersheim-Paul&Eriksson, 1993).
Hermeneutiken säger att det inte finns någon objektiv social verklighet däremot finns det olika bilder av verkligheten där forskaren sätter sig in i hur människor tänker. (Jacobsen, 2002) Jacobsen (2002) fortsätter med att det viktiga inte är vad som faktiskt händer utan hur händelsen tolkas.

Inom den kvalitativa forskningen utgås det ifrån att flera verkligheter finns, en funktion av varseblivning, och samspel med andra människor. Det är snarare så att verkligheten behöver tolkas istället för att mätas. Det intressanta är processerna och innebörden, inte resultaten eller produkten. (Merriam, 1994) Jacobsen (2002) menar på att när en undersökning skall göras kan det finnas flera bakomliggande skäl men de har alla ett gemensamt mål, att få fram ny kunskap. Det är viktigt att ha i åtanke vad som skall undersökas och utifrån det välja vilken metod som passar bäst, en kvantitativ eller en kvalitativ (Jacobsen, 2002). Vi har valt att använda oss av en kvalitativ metodansats då det är bäst lämpat för vår problemformulering samt syfte. Vi tänker undersöka vilka effekter en åtgärd har, till exempel vilka förebyggande åtgärder banken har använt sig av och hur det har påverkat eventuella risker.

Vi är medvetna om att det finns nackdelar med en kvalitativ ansats såsom att processen kan bli för lång, fallstudier har en tendens att förenkla eller överdriva faktorer i en situation, forskaren får lita på sin egen känsla under större delen av arbetet etc. Dock överväger fördelarna nackdelarna då metoden ger läsaren en större insikt och upplysning av ämnet på ett bra sätt, det är möjligt att förutsäga ett beteende i en liknande situation utan observation. (Merriam, 1994) Den kvalitativa metoden gör att vi får en djupare förståelse kring ämnet, problemställningen är explorativ. Detta har till följd att vi får koncentrera oss på några få enheter vilket kallas en intensiv uppläggning. (Jacobsen, 2002)

3.2 Datainsamling

Vid insamling av data finns det två slag, primär – och sekundärdata. Primärdata kommer direkt från uppgiftslämnare via intervju, observation eller frågeformulär. Vid det andra slaget, sekundärdata, kommer informationen inte direkt från ursprungskällan utan från andra forskares undersökningar i form av artiklar, böcker etc. (Jacobsen, 2002) De data vi har i vår uppsats kommer från primärdata, via våra intervjuer, samt från sekundärdata, insamling av data från vetenskapliga artiklar, böcker och internetsidor. Jacobsen (2002) menar på att vid en intensiv uppläggning ligger tyngdpunkten på att få en så riktig beskrivning av fenomenet som möjligt, därför sätts det valda fenomenet, i vår undersökning förebyggande åtgärder mot risker, i fokus. Genom att vi har valt en kvalitativ metod får vi en öppenhet, det finns inga gränser för vad uppgiftslämnaren kan ge. Vi är dock medvetna om att metoden har svagheter såsom resurskrävande, generaliseringsproblem, data är mycket komplexa samt att ny information ständigt dyker upp (Jacobsen, 2002). Vi kommer i vår empiriinsamling göra individuella intervjuer som är strukturerade till en viss del. Vi vill inte styra uppgiftslämnaren, men vi kommer att utforma en intervjuhandledning över vilka ämnen som skall beröras under intervjun. (Jacobsen, 2002) Vid intervjuerna kommer vi att anteckna med papper och penna samt använda oss utav ljudinspelning via digitalkamera. Enligt Jacobsen (2002) ger detta oss en fördel då vi kan upprätthålla en naturlig samtalskontakt med uppgiftslämnaren. Nackdelen är att vi kan råka ut för tekniska problem.

3.3 Urval

Vid val av en kvalitativ ansats är en viktig aspekt enligt Jacobsen (2002) att tänka på att vi inte kan intervjua särskilt många personer, och detta på grund av att datainsamlingen tar lång tid samt att data vi får in är väldigt innehållsrika och vi kan omöjligen analysera för mycket data. Vid ett urval med kvalitativ metod talar Jacobsen (2002) om några viktiga urvalskriterier och det som passar oss är informationsurvalet. I vår studie har vi valt att själva välja ut de personer som ger oss det bästa svaret på vår fråga, de personer som har stor kunskap inom det vi är intresserade av och då är informationsurvalet mest passande. Jacobsen (2002) säger dock att metoden är svåranvänd eftersom vi måste ha kännedom om hur pass bra källorna hos uppgiftslämnarna är. Vi litar på att vi får tag på de personer inom de olika bankerna som är bäst lämpade för att hjälpa oss med vår problemformulering.

3.4 Utformning av intervjuguide

I en intervjuguide anges de ämnen som skall tas upp i undersökningen samt i vilken ordning de skall uppkomma. Vi har valt att intervjuerna skall vara strukturerade till en viss del och intervjuguiden kommer att bestå av en översikt av ämnen som skall täckas in, och även innehålla förslag till frågor. (Kvale, 1997) Det är viktigt att inte ta med för mycket när vi gör en intervju, guiden skall inte vara alltför detaljerad eftersom forskaren måste kunna komma ihåg alla frågeområden. (Trost, 1997)Varje intervjufråga skall bedömas tematiskt och dynamiskt. Det tematiska bidrar med relevans till forskningsämnet medan det dynamiska bidrar till skapande av samspel mellan intervjuare och intervjuperson. Frågorna relateras tematiskt till ämnet och de teoretiska tankar som ligger till grund för undersökningen. Frågorna bör dynamiskt bidra till ett bra samspel för att hålla samtalet flytande. De skall helst

vara korta och lätta att förstå. (Kvale, 1997) De viktigaste frågorna i en undersökning bör prioriteras och formuleras till en deskriptiv form, syftet med detta är att få fram spontana beskrivningar från uppgiftslämnaren. ”Vad” – och ”hur” frågor skall komma innan ”varför” – frågorna i undersökningen. Dock kan ”varför” – frågor också vara av stor betydelse då skäl till varför uppgiftslämnaren agerade på ett visst sätt kommer fram. De viktigaste uppgifterna för forskaren är dock att föreställa sig skäl och förklaringar till att något hände. (Kvale, 1997)

3.5 Dataanalys

Vid analys av kvalitativa data handlar det om tre saker: beskrivning, systematisering och kategorisering, och slutligen kombination. Det vi vill uppnå är en reducering av informationens mångfald utan att utelämna relevant information (Jacobsen, 2002). Analysen skall vara en berikning av den ursprungliga informationen, nya begrepp skapas på fenomen som dykt upp, kategorier formas och information skall kopplas och kombineras så det bildas mönster från vår data. Detta uppnår vi genom en medveten reduktion. (Jacobsen, 2002) Merriam (1994) talar om hur viktigt det är att organisera informationen så att det går enkelt att inleda intensivanalysen effektivt, allt som samlats in skall sammanställas till kategorier. När det är dags för en intensivanalys upptäcker forskaren ibland att orken inte finns till att gå igenom alla anteckningar, dokument och information som uppkommit under processens gång, för att underlätta detta tänker vi gå igenom informationen allteftersom den kommer in (Merriam, 1994).

3.6 Validitet

Det är relativt komplicerat att fastställa intervjuns validitet (Kvale, 1997). Det är viktigt att vi har ett kritiskt förhållande till vår insamlade data och undersöka om vi verkligen har mätt det som var avsikten att mäta, det är detta som Jacobsen (2002) benämner validitet. Söderbom (1995) talar också om att validiteten skall mäta det som är avsett, att då forskaren löser sitt problem och besvarar sina frågor utifrån teori, metod och modell. Genom kontinuerlig kontakt med handledaren och kontaktpersonerna på bankerna är validiteten godtagbar i denna uppsats (Ejvegård, 2003). Merriam (1994) talar om att den inre validiteten handlar om hur pass bra resultaten fångar det som verkligen finns. Den externa validiteten syftar till hur pass tillämpliga resultaten från en undersökning är i andra situationer. I en kvalitativ studie är det som tycks/upplevs vara sant viktigare än det som faktiskt är sant (Merriam, 1994). Det är främst kvantitativa forskare, med en positivistisk syn, som prioriterar validitetsbegreppet. Detta för att validiteten behandlar det som är riktigt och verkligt. Men även forskare med en kvalitativ ansats använder sig utav validitetsbegreppet trots att de inte uppfyller alla kriterier inom validitet. (Denscombe, 2004)

3.7 Reliabilitet

Enligt Jacobsen (2002) visar reliabilitet på hur pass tillförlitlig data är och Andersen (1994) säger att undersökningen skall förklara hur de faktiska förhållandena är. Inom reliabilitet skiljs det mellan intrasubjektiv och intersubjektiv enligt Andersen (1994). En observation är enligt Söderbom (1995) intrasubjektiv när en person utför upprepade observationer av ett

fenomen och ger samma resultat. Söderbom (1995) menar också att man med viss reservation kan indikera att reliabiliteten anses som godtagbar vid upprepade observationer av samma fenomen. Intersubjektivitet står för graden av överensstämmelse mellan olika personers mätningar av samma fenomen (Andersen, 1994). Den avgörs bland annat av hur bearbetningen av den insamlade informationen sker, mätningar och observationer granskas (Holme & Solvang, 1997). Givetvis påverkar undersökningsmetoden resultatet, uppgiftslämnaren påverkas av undersökaren och tvärtom, därför kan det vara problematiskt att genomföra en likadan undersökning och komma fram till samma resultat som tidigare när en kvalitativ ansats används. (Jacobsen, 2002) Men detta behöver inte innebära en låg reliabilitet. Respondenten kan ha ändrat uppfattning om fenomenet och mycket kan ha förändrats med tiden (till exempel skulle våra respondenter i denna uppsats antagligen svarat på ett annat sätt om undersökningen hade genomförts för två år sedan, innan den pågående finanskrisen utbröt). (Patel & Davidson, 2003)

3.8 Etik

En mycket viktig aspekt att tänka på vid en undersökning är etik. Vi bryter in på uppgiftslämnarens personliga område när vi genomför en undersökning och detta kan vara mycket känsligt. Trots att de har samtyckt till intervjun kan det hända att de inte återger verkligheten. (Jacobsen, 2002) Undersökningen bör uppfylla tre grundkrav: informerat samtycke, krav på privatliv och krav på att bli korrekt återgiven. Innan intervjun startar måste vi informera uppgiftslämnaren om att det finns möjlighet till att vara anonym, att det sker frivilligt samt berätta om syftet med undersökning vi skall genomföra. Vi bör även överväga hur pass känslig den insamlade informationen är, dock tror vi inte att riskhantering inom bank är ett känsligt ämne såsom politiska åsikter eller liknande. Krav på att återge data korrekt är viktigt dock är det omöjligt att redovisa resultatet i dess fullständiga sammanhang, och skall därför eftersträvas även om det inte går att uppnå fullt ut. Med tanke på att vi kommer använda oss av inspelning samt skriftliga anteckningar gör detta att vi får det lättare att återge informationen på ett mer korrekt sätt. Det är lätt att till exempel citat hamnar i fel sammanhang om vi enbart antecknar för hand. (Jacobsen, 2002)

4 Empiri

I detta kapitel kommer de empiriska data som samlats in under intervjutillfällena att redovisas. Här återges de utvalda bankernas situation med avseende på det aktuella problemområdet.

Introduktion

Empirin börjar med en kort presentation av informanterna från respektive bank. Vi har valt att strukturera upp empirin i olika kapitel med rubriker och underrubriker. För att underlätta jämförelser mellan bankerna står varje bank i varsin underrubrik istället för i en flytande text. Empirin är uppdelad på tre huvudrubriker som är ”Risker inom banken”, ”Riskhantering inom banken” samt ”Hur finanskrisen har påverkat banken”.

4.1 Presentation av informanterna

4.1.1 Nordea

På Nordea i Halmstad arbetar Johan Röstberg som Rådgivare Small Entrepreneur sedan 1 december 2008. Dessförinnan har han haft fast tjänst på Nordea sedan 2004 som Personlig Bankman. Hans arbetsuppgifter fram till december 2008 bestod utav att vara privatrådgivare som hjälper förmånskunderna med lån till lägenhet/hus, krediter, försäkringar, pension, sparande osv. Nu består Johan Röstbergs arbetsuppgifter av att hjälpa personer som driver mindre enskilda firmor, handelsbolag och aktiebolag med både företagets och privatpersonens ekonomi.

4.1.2 SEB

På SEB i Halmstad arbetar Per Greiff som företagsmarknadschef sedan 8 år tillbaka. Dessförinnan var han bankjurist på Nordea. Per Greiff har arbetat inom banksektorn i 25 år. Nu är han ansvarig för företagsaffären totalt sett i distriktet Södra Halland, dvs. Halmstad, Laholm, Falkenberg och Hylte. I detta område har SEB ungefär 42 000 företagskunder, de hanterar kunder med upp till ca 1 miljard kronor i omsättning. De flesta kunder finns enligt Per Greiff i segmentet 5 miljoner kronor till 50 miljoner kronor i omsättning. Det finns även ett antal kunder mellan 50 miljoner upp till 350 miljoner i omsättning, men i begränsat antal. SEB har även många enskilda näringsidkare och mindre företag i sitt ansvar.

4.1.3 Svenska handelsbanken

På Svenska handelsbanken i Halmstad arbetar Kjell Johansson där han är Certifierad Rådgivare sedan 12 år tillbaka. Kjell Johansson är kreditansvarig på företagssidan på Svenska Handelsbanken i Halmstad och Hylte. Utöver detta ansvarar han även för obeståndsverksamheten i banken, där uppgiften är att reda ut obestånd så snabbt som möjligt.

Kjell Johansson har sedan 1997 arbetet i Svenska Handelsbanken, dessförinnan arbetade han 12-13 år i SEB, och 2-3 år på Stadshypoteket. Svenska Handelsbanken i detta område, alltså i Halmstad och Hylte har 25 anställda.

4.2 Risker inom banken

4.2.1 Nordea

På Nordea finns ett antal risker som banken möter. En risk som har uppkommit nu handlar om att många företag låser sina räntor. Detta gör de enligt Johan Röstberg för att det kostar för mycket att lösa in lånet. Han berättar att om företaget tar ett lån på 2 miljoner kronor så kanske det kostar 100 000 kronor att lösa in lånet.

Johan Röstberg säger sedan att Nordea även möter likviditetsrisker och valutarisker. Johan Röstberg berättar om beslutsrätten för kontoren på Nordea, förut hade Nordea i Halmstad en beslutsrätt på ca 10 miljoner kronor, men nu har de bara en beslutsrätt på ca 2 miljoner kronor. Nu träffas de på banken i en kreditgrupp en gång i veckan om summan skulle överstiga detta belopp. På detta möte är alla chefer närvarande och ett gemensamt beslut fattas. Johan Röstberg berättar vidare att kredithanteringen tidigare var lite mer vårdslös, framförallt på privatsidan där lånen nästintill kastades ut. Nu är de på Nordea mer restriktiva vid hantering av detta, samt att de får mer betalt berättar Johan Röstberg. Men enligt Johan Röstberg har detta inte kommit utifrån den pågående finanskrisen. Han menar på att de bra bolagen får bra villkor, och de sämre bolagen får sämre villkor. Johan Röstberg säger också att Nordea försöker styra mer av krediten till privatsidan, att de vill ha mer affärer där det står privatpersoner bakom. Men han menar också att de här stora bolagen som kanske lånar 100 miljoner kronor inte kan ha en privatperson bakom som står för 500 000 kr. Vid utlåning idag är det först och främst företagaren i sig det första Nordea kollar på, det är det allra viktigaste säger Johan Röstberg. Han säger att många antagligen tror att betalningsanmärkningar är det främsta att kolla på men det menar han kommer lite i andra hand. Sedan tittar de självklart på återbetalningsförmåga också. Johan Röstberg säger att många företag idag vill ha en kredit på 100 000 kronor, och tror att det inte ska vara några problem för det är så lite pengar. Men det Nordea kollar på där är om bolaget kan betala tillbaka pengarna, och hur snabbt de skulle kunna göra det.

4.2.2 SEB

Per Greiff på SEB berättar att det finns en mängd risker som banken möter. Han säger att de vanligaste och mest förekommande riskerna är:

- Kommersiell risk
- Likviditetsrisk
- Ränterisk
- Valutarisk
- Politisk risk
- Att ledningen tar på sig för stort ansvar
- Att det händer något i omvärlden som ledningen inte vet om

Per Greiff säger att det framförallt är kunderna i banken som möter ett antal risker, därför använder sig SEB utav Riskrådgivning där banken hjälper kunden att omhänderta sina risker. Per Greiff menar att om kunden tar hand om sina risker, är även bankens risker omhändertagna. Dessa risker som kunden möter kan vara alltifrån en kommersiell risk, att banken inte får fortsätta att göra affärer med dem. Det kan även vara en likviditetsrisk, att kunden inte har likviditet för att driva sin verksamhet, eller en ränterisk som gör att det är en stor skuldsättning i balansräkningen. Utöver dessa risker kan det även enligt Per Greiff vara att kunden har exponerat sig för valuta, en valutarisk. Egenrisk är också något som kunden utsätts för enligt Per Greiff, vilket till exempel innebär risker med vilka avtal kunden sitter på.

Per Greiff berättar att risker som själva banken möter dels är de att kunderna inte har omhändertagit sina egna risker till exempel att kunden inte har reflekterat över hur de hanterar sina valutarisker. Vid till exempel ett inköp från Kina där 30 % betalas i förskott, kontrolleras det att kunden har använt sig utav remburs[6], inkasso[7] osv. Men detta bygger enligt Per Greiff på att kunden vill ”produktpenetrera” sina kunder, alltså att de säljer mer produkter per kund. De på SEB vill att sina kunder skall göra terminsaffär på sina valutor, det är detta banken tjänar pengar på enligt Per Greiff. SEB vill även att kunderna skall göra räntederivat eller använda andra ränteinstrument på sina räntor, i form av swap eller liknande. SEB vill även enligt Per Greiff att kunderna skall fundera kring hur avtalen ser ut kompanjonerna emellan, ett så kallat kompanjonavtal.

Per Greiff berättar att risker och riskhantering är otroligt aktuellt, speciellt för ledningen i banken. Per Greiff nämner några exempel på vilka risker som kommer med management (ledningen). Det kan vara till exempel att ledningen inte klarar av att driva bolaget längre, det kan vara mångfasetterat. Det kan innebära att bolaget har blivit för stort och för komplext. Han säger också att en risk är att många bolag drivs som familjeföretag, och de har enligt Per Greiff ingen disciplin generellt sätt. Bristen på disciplin i familjeföretaget kan leda till att de inte klarar av att driva bolaget längre för att de inte har omhändertagit risker som finns. Per Greiff menar på att det kan sluta på detta sätt beroende på att banken inte har upplyst kunden om hur riskerna skall omhändertas. Till slut sammanfattar Per Greiff med det viktigaste av allt, han lägger väldigt stor vikt vid att likviditeten är den största risken hos kunden. Har kunden ingen kontroll på sin likviditet, framförallt kassaflödet, dör bolaget snart ut.

4.2.3 Svenska handelsbanken(SHB)

Kjell Johansson börjar med att berätta att den klassiska risken för dem på SHB är likviditetsrisken. Det finns tillgångar och bra balansräkning, men pengarna tar slut. Detta utlöser problem med obestånd. Kunden vill ha tilläggskredit, alltså utökad kredit och slippa amortera. Kjell Johansson berättar sedan att det kan finnas risker i balansen, att man har ätit upp sitt eget kapital. I de små företagen kan det vara så att det är en för liten egen insats från början. I detta sammanhang är det i ägar- och ledningsgruppen risken ligger. Valutarisk finns naturligtvis säger Kjell Johansson, men det är sällan de på SHB medverkar i valutatransaktioner. ”Har vi tillgångar i utlandet så hedgar vi oss, säger Kjell Johansson”. Finns det tillgångar i den valutan, så finns de vare sig den är upp eller ner. Det låter inte som

[6]En betalningsform, den säkraste i internationell handel.
[7] En åtgärd från en borgenär(t ex den som lånar ut pengar) mot en gäldenär(t ex den som har lånat pengar) för att driva in en obetald skuld.

det gjorde förra gången det small, att svenska fastighetsbolag lånar i utländsk valuta i spekulation att den svenska kronan skall stärkas. Kjell Johansson pratar sedan om kreditrisker, har man inga krediter, finns det inga risker. Han menar att om du startar ett nytt företag och inte har några krediter och inte lyckas, så skadar det inte banken.

Sedan finns enligt Kjell Johansson det omvända, att företagarna plockar ut för stora utdelningar, utarmar bolaget i eget intresse. Det möter SHB ibland, det är väldigt störande för banken. Banken, alltså SHB, får enligt Kjell Johansson finansiera en stor del, och ägaren bara en liten del. Växer den delen, men minskar väldigt snabbt igen är det för att företagarna tar tillbaka sina pengar. Banken står alltså hela tiden med lika stor risk. Det är lätt för svenska banker då de är lite väl snälla på det området. Så läser man i bokslutet att företaget har tagit en väldigt stor utdelning – det kan bli dyrt och så småningom ett problem berättar Kjell Johansson. Men den mest förekommande risken är likviditetsrisken, den är klassisk, att det är slut i kassan. Det innebär i princip att skatt inte har betalats, det är den som finansierar, det är banken och skattemyndigheten som tjänar på att låna ut pengar säger Kjell Johansson. När det är slut i banken så slutar skatt betalas, så får kunden in lite pengar och så driver kunden verksamheten i 20 dagar till men sen blir de stopp. Det är oftast skattemyndigheten som sätter/tvingar företaget i konkurs. Det är icke förhandlingsbart säger Kjell Johansson.

4.3 Riskhantering inom banken

4.3.1 Nordea

När det gäller valutarisker berättar Johan Röstberg att det inte är något som kontoren runt om i landet arbetar med lokalt, utan att det sker mer centralt. Och risken som kommer med likviditeten hanterar man på Nordea genom att ligga före företagen, att de har mer kontakt med de företag som klassas dåligt. Nordea har med dessa företag möten ungefär en gång i månaden för att se hur det går för dem och hur de löser sina risker. Johan Röstberg berättar att de på Nordea hjälper dessa företag med amorteringsfrihet, men att de inte kan gå in och säga till företaget att de ”slipper betala räntan”. De måste självklart betala räntan, men de på Nordea försöker göra det de kan för att företaget skall klara sig, annars förlorar banken också på det.

4.3.2 SEB

Riskerna som banken möter hanteras på olika sätt beroende på risk. Per Greiff säger att utifrån den kreditorganisation och kreditpolitik som SEB har riskklassas alla deras kunder. Detta görs utifrån ett riskklassificeringsschema där det läggs vikt på hur starkt till exempel balansräkningen och kassaflödet har varit över tiden. Per Greiff fortsätter med att efter risklassificeringen är gjord görs en framåtriktad analys som visar på hur troligt det är att kundens bolag kommer fortsätta på samma sätt som tidigare. De risker som följer med ledningen som Per Greiff talade om i ovan nämnda text hanteras även dem genom att de riskklassas, från ett upp till 16. När riskklassificeringen närmar sig 13, 14 och 15 anses de som work out cases vilket betyder att SEB lägger stort fokus på dessa företag och försöker hjälpa dem. Per Greiff säger att om företaget ligger i riskklass 16 är de i konkurs och då lånar SEB inte ut till dem eftersom det skulle innebära en alltför hög risk och för stora kostnader.

Vid en stark riskklass anses företaget som väldigt starkt och mindre fokus läggs på dem från SEB:s sida. Per Greiff säger att SEB förebygger risker genom att ligga nära bolagen med en framåtriktad analys. De gör bland annat känslighetsanalyser på balansräkningen och resultaträkningen för att kunna svara på vad som skulle hända om det minskade med till exempel 20 % och vilka förberedelser som finns om detta skulle hända. Per Greiff fortsätter med att säga att hela SEB:s kreditgivning bygger på en kassaflödesinriktad kreditgivning som sker via analysarbete. Analysarbetet bygger på att SEB riskklassar bolagen, uppdaterar statusen på dem, tittar på hur bolagen mår utifrån kassaflöde, management och informationsmaterial. Per Greiff säger att det viktiga är att ligga i framkant och att vara snabba.

4.3.3 Svenska handelsbanken

Kjell Johansson berättar att SHB har ett ratingsystem. De ratar alla kunder, privatpersoner och företag i ett tvåsiffersystem, ett – fem, där ett är bäst och fem är sämst. Det som ratas är risken för att kunden inte kan infria sina åtaganden. Kunden kan inte betala sina räntor, skatter eller amorteringar. Då bedömer vi att sannolikheten finns för att något skall hända, säger Kjell Johansson. Minst en gång om året ratas kunderna om och placeras där de skall vara. Frågor som ställs säger Kjell Johansson är till exempel om kunden har likviditet att stå emot eller om det behövs nya pengar från ägarna. Om det värsta redan har inträffat, så skall vi hålla oss skadeslösa, åtaganden skall klaras i alla fall, genom en nyemission eller liknande berättar Kjell Johansson. Detta ratingsystem skall stå sig i alla tider säger Kjell Johansson, även när det gäller till exempel konjunkturrisker, ratandet skall sättas i sitt sammanhang och vara realistiskt.

Kjell Johansson berättar att de ser risker i allting. När det görs en analys av detta slag, en bedömning, så tittar de på SHB på vilka människor som är bakom företaget, det är A och O. Om de har två identiska företag, där det ena klarar sig men det andra inte, är något som nästan kan förstås i förväg säger Kjell Johansson. De tittar på hur mycket pengar företagaren plockar ut, om han/hon ligger i framkant och konsumerar det som det inte finns pengar till eller väntar man och kör ”Kampradstuket” där 10,000kronor tas ut efter att ha tjänat in 2miljoner, berättar Kjell Johansson.

Kjell Johansson berättar att de träffar sina kunder, och vad gäller företagen så känner de ungefär alla och träffar dem minst en gång per år. Banken får signaler på relativt många sätt att någonting inte står rätt till. Mår företagen bra så är det tyst. Men när det är något problem, och när kunden inte kan att betala får vi ofta höra det på ett eller annat sätt. Vi på SHB känner deras affärsbekanta och man får många plus som lokal bank berättar Kjell Johansson. Ett exempel är att om en kund börjar betala kontant, så är de ofta inte kreditvärdiga längre, det är sådana små signaler som visar att något är fel och att de behöver hjälp. Naturligtvis träffar vi kunderna för att ta reda på varför de behöver hjälp, konstatera att det finns ett problem berättar Kjell Johansson. Många gånger kan det vara felaktigheter, banken kan komma med förslag, men vi kan aldrig tvinga en kund, men omständigheterna kan ju tvinga dem. Till exempel ”nu kör ni med det vi har rekommenderat men sedan är det stopp efter ett antal veckor och då hjälper vi inte till längre” säger Kjell Johansson. Men om banken backar och gör en åtgärd i ett gammalt familjeföretag som inte inser att de måste säga upp folk, så säger inte vi på SHB att de ska säga upp folk men däremot väcker vi tanken hos dem säger Kjell

Johansson. Han berättar också att det är inte bara är de stora företagen som Volvo som säger upp folk, utan även små företag som har för dyra kostnader eller sitter i dyra lokaler.

Kjell Johansson går vidare med riskerna som är kopplade till utlandsaffärer. Har kunden utlandsaffärer ser vi till att de som inte har några valutainstrument kurssäkrar sig berättar Kjell Johansson. Det ingår i SHB:s process att det går bra för dessa företag och att de kurssäkrar sig. Många av företagen tycker ofta att det är bra som det är, men då måste de enligt Kjell Johansson förklara att om kronan går upp eller ner, då kan hela årets förtjänst vara borta på en vecka. Kjell Johansson berättar att de på SHB inte lägger på företaget valutarisker som inte fanns innan, de ska inte bidra med det då det inte ligger i intresset. Sedan undersöker banken om det är verksamhet i andra länder och då sprider sig och samarbetar med kollegorna i dessa länder. Lägger banken krediter i det landet det skall vara från början, så blir det rätt valuta direkt.

Kjell Johansson berättar om att de på SHB har en form av säkerheter i all kreditgivning och i alla risktaganden oavsett om de är krediter eller garantier. Vad gäller garantiutfästelser, att banken går i god för företag som de vet har en bra historia på 30 år, när företaget har producerat/tillverkat något som det inte är något problem med, då kan risken bedömas till i princip noll. När det gäller att förebygga risker handlar det enligt Kjell Johansson om att vara försiktig. Kommer du som ny kund till oss på SHB så har vi ett filter, vi tittar på allt, vad det är för affärsidé, vad finns det för förutsättningar, är det nystartat eller har man någon erfarenhet, har man gått på smällar förr–det filtret är mycket finmaskigt säger Kjell Johansson. Enligt Kjell Johansson väljer SHB sina kunder om man skall vara lite drastisk.

4.4 Hur finanskrisen har påverkat banken

4.4.1 Nordea

Enligt Johan Röstberg har finanskrisen givetvis påverkat banken, det första han berättar är att banken i sig har blivit betydligt hårdare. Detta både när det gäller privat och företag. Han berättar att förut kunde kunden låna mer vid köp av en fastighet, till exempel om kunden köpte en fastighet för 10 miljoner kronor så kunde belåningen ligga på 75 %, kanske till och med 100 % om vi på Nordea ansåg det vara en bra kund. Idag är Nordea vid tillfällen som dessa stenhårda berättar Johan Röstberg och fortsätter med att 25 % ska in i kontanter eller andra säkerheter. Förr var även topplån på privatsidan väldigt vanligt, men det säger Johan Röstberg att det inte är idag.

Johan Röstberg menar att det i finanskrisen är företagen som har en kris, och inte de som bank för de har gått bra i alla fall. Han säger att de förra året gjorde en vinst på ungefär 20 miljarder kronor. Johan Röstberg säger sedan att kreditförlusterna kommer att öka i år, men att Nordea gjorde ett bättre första kvartal i år än de gjorde förra året vid samma tid. Vid frågan hur detta kan komma sig svarar Johan Röstberg att de på Nordea hr blivit bättre på att ta mer betalt vid mindre risk. Detta binder då mindre pengar så att de kan användas till annat berättar han. Det är enligt Johan Röstberg framförallt för att marginalerna för lånen har höjts. Men även att det har varit lite eftersläp för att banken har förlorat väldigt mycket pengar på transaktionskonton, alltså vanliga affärskonton, personkonton, som inte gav någon ränta. Sedan har finanskrisen också gjort att den svenska kronan har gått ner väldigt mycket, vilket har medfört att banken har förlorat på det. I det stora hela är banken enligt Johan Röstberg mer försiktig.

4.4.2 SEB

Per Greiff börjar med att säga att i denna kris är det inte bara Sverige som har drabbats, som det var i 90-talskrisen, utan den här krisen är global och har drabbat hela världen. Per Greiff säger att SEB har påverkats starkt utav finanskrisen och det stora skälet är att priset på den svenska kronan har blivit mycket dyrare. Priset har stigit eftersom det finns en rädsla aktörer emellan, hur bankerna sitter i sina exponeringar. Per Greiff talar om att subprimelånen[8] i USA har en betydande roll i hela krisen. Lånen slogs ihop och obligationer bildades utifrån dessa vilket gjorde att priset på pengar steg och till följd av detta så är det idag en brist på pengar. En annan tydlig följd av krisen säger Per Greiff är att det idag är svårare att få låna pengar, SEB har inget utlåningsstopp men de belånar mycket lägre än vad de gjorde innan. De gör en djupare analys när nya pengar skall ut, det finns mer rädsla i systemet, det ligger större fokus kring riskerna och SEB är helt enkelt mer försiktiga säger Per Greiff.

SEB:s arbete med att komma tillbaka från krisen bygger bland annat på att en Högrisk Kommitté analyserar alla kunder och banken har börjat med de som har en exponering på över fem miljoner kronor. Vissa kunder är klassade som en hög risk och dessa jobbar SEB hårt med enligt Per Greiff. Det har bildats en Work Out avdelning som sköter klassificering och de arbetar med att minimera riskerna hos kunderna. SEB:s befintliga kunder som de haft under en lång tid är prioriterade och banken försöker hjälpa dem i deras fortsatta företagande. Per Greiff säger att då banken skall fortsätta vara bank i svenskt näringsliv är det mycket viktigt att stötta sina kunder och jobba nära dem för att kunna gå stärkta ur krisen, det moraliska och etiska ansvaret är viktigt. Det ligger inte enbart fokus på de befintliga kunderna utan även att skaffa nya kunder och erbjuda riskrådgivning kring alla frågor som uppkommit sedan krisen inträffade i höstas. Per Greiff säger för att kunna erbjuda bästa möjliga service arbetar SEB med bland annat revisionsbyrån KPMG som hjälper banken med rådgivning till kunderna, finna möjliga risker och åtgärder till dessa. Enligt Per Greiff är det så att *”Det är först när det blåser motvind, när det är tufft, det är då en relation egentligen testas. Det är väldigt lätt att vara kompis när det är sol och nedförsbacke, då är allt bra”*.

SEB är av tradition väldigt starka i utlandsaffärer och att kunna hantera en ränterisk, det som dock har kommit in på marknaden sedan finanskrisens start är kapitalrisken. Per Greiff talar då om ränta på långa pengar. Som nämnt ovan är det brist på pengar i dagsläget vilket medför en hög ränta då kapitalrisken är så pass stor. Per Greiff fortsätter med att det befaras en nollränta som kan hålla i sig fram tills 2010, 2011, vilket är en följd av den här kapitalrisken. Företagen kommer att få betala allt mer för de långa pengarna. Den nämnda ränterisken samt vakansrisk var de två risker som exempelvis en fastighetsägare behövde omhänderta. Ränterisken går alltid att hantera genom att låsa sina räntor, jobba med en korridor[9] med caps och floors och derivat säger Per Greiff och vakansrisken förebyggs genom att se till att det inte uppkommer några vakanser i fastigheterna. Om dessa två risker omhändertas uppkommer ett bra flöde. Nu är det dock tre risker som behöver tas hänsyn till, kapitalrisken som Per Greiff talade om innan i texten.

[8] Den del av lånemarknaden i USA som riktas till mindre kreditvärdiga låntagare.

[9] En räntekorridor är en kombination av en räntecap och ett räntefloor. Genom att ingå ett avtal om en räntekorridor kan kunden försäkra sig som den högsta och lägsta räntan han kommer att betala eller erhålla under avtalets löptid.

Per Greiff säger att SEB gjorde ett stort misstag som inte var kopplat till krisen. Utan detta var till följd av dålig management som inte hade kostnadsstrukturen eller den skenande euron under kontroll. SEB omhändertog med andra ord inte sin valutarisk. Ledningen hade ingen kontroll över sin affärsmodell enligt Per Greiff, vilket betyder att kostnadsstrukturen och ledtiderna i produktionen inte kontrollerades i större omfattning. Per Greiff talar om att det finns ett mönster som visar på att de skulle ha legat på hårdare på sina kunder. SEB trodde sig ligga bra till då de hade två produktionsanläggningar som det kunde sälja av vid behov dock tog likviditeten mer eller mindre slut och de fick ett bakslag på flera miljoner. Per Greiff avslutar med att säga att det händer väldigt mycket på en månad och att han tror att det kommer bli värre efter halvårsskiftet, framåt hösten då det finns många branscher som har det svårt.

4.4.3 Svenska handelsbanken

Kjell Johansson börjar med att berätta vad som hände hos dem på SHB i början av 2008. VD Pär Boman på SHB gjorde ett uttalande om att en finansiell kris skulle komma. Pär Boman sade att det var en kris liknande krisen på 20-30 talet med kreditförluster och stora problem som skulle komma och alla banker kommer kanske inte överleva. 2 timmar senare hade SEB bolagsstämma där media frågade vad Annika Falkengren (SEB) ansåg om VD:n på SHB:s uttalande om den kommande krisen, svaret var att hon inte var medveten om någon kris. Enligt Kjell Johansson var det bara SHB som var medvetna om krisen tack vare deras väldigt försiktiga sätt. Han kommenterar även Swedbanks dåliga resultat det första kvartalet 2009 och fortsätter med att *”där har vi, SHB, aldrig varit”*.

Enligt Kjell Johansson har varje kris sin struktur. Förra gången var det fastighetskrisen, den var stor för att fastighetskrediter är av stor karaktär med mycket höga belopp. Det har vi idag fått ta erfarenhet utav fortsätter han med. Kjell Johansson menar att det är av denna kaliber av misstag som amerikanarna gör nu fast detta är ännu värre. Men detta kommer inte i samma utsträckning, det har vi sett till här i Sverige. De omständigheter som fanns förra gången är i princip eliminerade. Vi som bank, just SHB, har till motsatt från de andra inte gjort någon nyemission, vi tror att de andra har stoppat in pengar för att nu kommer förlusterna säger Kjell Johansson. SHB har inte gjort det, de har snarare ställt sitt syfte på balansräkningen, de är väldigt försiktiga när det kommer till pengar enligt Kjell Johansson.

En av anledningarna till att SHB har klarat sig så pass bra som de faktiskt har gjort är enligt Kjell Johansson att de visste om krisen redan 1,5år innan den bröt ut. Uppgiften de fick på SHB var att plocka ut de oroskunder som fanns, vilket gav de anställda en tankeställare. Man anade att det skulle komma tuffa tider säger Kjell Johansson. I och med detta har SHB inte haft mycket kreditförluster säger Kjell Johansson. Han berättar också att SHB hade bäst resultat sista kvartalet förra året, de stod för 52-53% av all nyutlåning i Sverige, och de är ändå den minsta banken. Kjell Johansson berättar att det fanns många löften, att stora svenska börsföretag skulle få lån i USA, men när de nekades detta ville de låna i Sverige vilket gör att balansräkningen sväller med denna påtvingade utlåning. Ett påtagligt problem i banken är att de visste att krisen skulle vända, men att de måste få ut pengar. Det blir en alldeles för stor balansräkning. Enligt Kjell Johansson är problemet i denna finanskris bankerna. Men han tror inte att alla företagare har förstått det än, men det kommer de förstå snart säger han.

Vid husköp idag krävs en egen insats och det dödar ganska effektivt hela marknaden säger Kjell Johansson. Det är likadant på företagssidan, en motprestation krävs av företaget – men de har för lite pengar. Det var mycket fullfinansiering från banken förut men den är borta nu. Banken har svårt att låna ut pengar även till en kund som behöver pengar. I kundens ögon bidrar vi kanske med obestånd, problem, och i värsta fall konkurs – men svaret är ändå nej. Detta är nytt säger Kjell Johansson. Kjell Johansson tror att omvärlden upplever det som att kraven har höjts. Det är en sundhet som har inträffat. Man ser till att alla investeringar och köp görs ömsesidigt med kunden. *”Ska du köpa detta så måste du prestera någonting som vi kommer överrens om”* menar Kjell Johansson. Sen har räntan gått som den har gjort fortsätter han, det kommer att skapas ett nytt Japanfenomen. Japan har haft en nollränta. Det skrattade vi åt förut – men vad gör det i en bank som tjänar si och så mycket med en sådan stapel med utlåningspengar och en stapel med inlåningspengar. Men så går räntan ned i noll och det innebär att den ena stapeln är borta. I konsekvensens namn så ska man höja räntan på utlåningspengar. Detta inträffade nästan denna vecka, vecka 17. Skulle riksbanken sänka mer, kommer inte massmedia att förstå. Går reporäntan ner i noll kommer kanske utlåningsräntan att gå upp en halv, en procent, för bankernas intäkter har försvunnit. Övriga affärer upphör också om konkurserna tilltar berättar Kjell Johansson.

Den gemensamma erfarenheten från 30-talskrisen var att allt gjordes rätt men det var försent säger Kjell Johansson. Det är fortfarande en daglig diskussion med alla kunderna om räntan. Vilket vi som bank inte kan förstå när räntan snart är nästintill obefintlig. Annars tror Kjell Johansson att SHB mår bra, men man vet inte vad som kommer i delbokslutet i nästa vecka (vecka 18). Generellt som bank, vad SHB har gjort i stort, är att de har expanderat i England. I motsats till de andra som har investerat i Ukraina och de länderna. Alla svenska banker vill utöka sin verksamhet på något sätt och hitta en marknad där det finns möjligheter. SHB upptäckte då att England var en hyfsad plats att vara på eftersom det svenska banksystemet passar den engelska kunden väldigt väl berättar Kjell Johansson. Vi svenska banker är mycket för att fixa och ordna, det gör inte de engelska bankerna utan det är mycket köer och väntetider säger Kjell Johansson. Men England har mer bekymmer än vad vi har i Sverige och då har de engelska kunderna mer bekymmer än vad vi har. Detta är effekten av finanskrisen – den kom från väst den här gången. Men vi inte lagt ner något kontor utan däremot bygger vi nya berättar Kjell Johansson.

”Vi är i nuläget mer försiktiga med vad vi lånar ut. Vi får hoppas vi inte har gjort alltför många historiska misstag, men det vet vi inte utan det kommer vi få se”, säger Kjell Johansson. Då kommer vi få ta konsekvenserna. Det har Swedbank fått erfara, de har fått säga upp folk. Det är tufft när man gör felsatsningar i ett annat land. Det säljs till och med bankkontor i Sverige. Vi på SHB har däremot, har aldrig sagt upp några och det tänker vi inte göra nu heller. Vi flyttar om folk och försöker rädda kostnader. Det är vår teknik, en viss förväntning– det kan vara att banken måste göra en nyemission säger Kjell Johansson. De har ingen ägare i SHB som andra har, och detta har varit ett botemedel för de andra tre. SHB tror att de ska klara sig utan någon nyemission säger Kjell Johansson.

5 Analys

Detta kapitel innehåller vår analys där vi utifrån vår teoretiska referensram analyserar respondenternas syn på risker och riskhantering inom den svenska banksektorn.

Vi tänker utgå från en modell som bygger på vår förförståelse inom ämnet för att på så sätt koppla samman den insamlade teorin och empirin. Vår analys baseras delvis på svar från de respondenter vi har intervjuat, våra egna reflektioner samt den grundläggande teorin i ämnet (se figur 7). Vi har intervjuat personer från tre av de fyra storbankerna i Sverige. Från Nordea i Halmstad har vi intervjuat Johan Röstberg, från SEB i Halmstad har vi intervjuat Per Greiff och från Svenska Handelsbanken (SHB)i Halmstad har vi intervjuat Kjell Johansson.

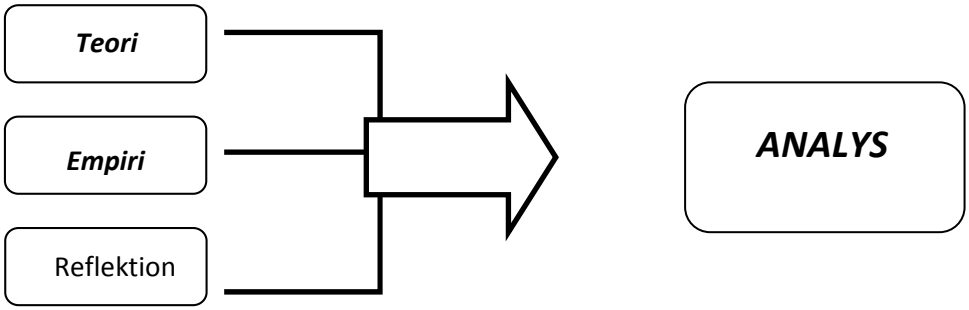

Figur 7. Analysmodell (egenritad modell)

Analysen är uppbyggd på så sätt att vi först redogör för de risker som förekommer i den svenska banksektorn och de svar som vi har fått från de tre respondenterna angående de frågor som berörde risker. Sedan följer riskhantering inom bankerna, finanskrisen och slutligen hur börsen har gått för de fyra storbankerna i Sverige. I varje kapitel, förutom i kapitlet börsförändringar, analyseras respondenternas förklaringar till de frågor vi ställde med utgång från den teoretiska bakgrunden och våra egna reflektioner. Börsförändringarna analyseras enbart utifrån teorin och våra egna reflektioner.

5.1 Risker inom banken

Enligt Funered (1994) är en banks verksamhet, liksom andra verksamheter, förknippad med risktagande. Risker som kan uppstå enligt Falkman (2002) kan vara likviditetsrisker, kreditrisker, marknadsrisker samt risker som är förenade med stora exponeringar. Enligt Funered (1994) finns det även olika ränterisker i bankverksamheten, där den största risken är att bankernas placeringar vanligtvis har längre löptid samt lägre ränterörlighet än inlåningen i banken. Vid brist på källor av nya pengar och när banken inte kan förutse nya krav på lån, då är likviditetsrisken som störst (Koch & McDonald, 1999).

På Nordea berättade Johan Röstberg att en risk som banken nu möter är att företag låser sina räntor (ränterisk), detta för att det skulle kosta för mycket att lösa in lånet. Johan Röstberg nämner även att likviditetsrisker och valutarisker är två av de största för dem. Dessa två risker betonar även Per Greiff från SEB och Kjell Johansson på Svenska Handelsbanken(SHB). Även kreditrisken är idag större på Nordea, berättar Johan Röstberg, då kredithanteringen var mer eller mindre slarvig förut, lån till privatpersoner nästan kastades ut. På SHB är likviditetsrisken den klassiska risken, men även att risker i balansen är för stora, det vill säga att banken har ätit upp sitt eget kapital. Enligt Kjell Johansson på SHB är valutarisken för dem inte särskilt stor, men den finns där. Den är mindre betydande för dem just för att de sällan medverkar i valutatransaktioner. Kjell Johansson tar även upp kreditrisken och nämner då att om kunden inte har några krediter skadar det inte banken eftersom det inte finns någon risk kopplad till det hela. Kreditrisken uppkommer däremot vid ett huslån. Förutom dessa risker möter SEB risker som kommersiell risk, ränterisk, politisk risk, risk med att ledningen tar på sig för stort ansvar samt att det kan hända att något i omvärlden sker som ledningen inte vet om. De risker som alla tre respondenterna benämner som störst i dagsläget är först och främst likviditetsrisken, sedan kommer även kreditrisker och ränterisker. Varför vi tror att kreditrisken är den främsta risken är att många vill ta lån, det är billigt just nu, men att bankerna är mycket försiktigare med vem de lånar ut till. Kraven har höjts på låntagarna vilket är en följd av den pågående finanskrisen. Detsamma tror vi egentligen gäller för likviditetsrisken också, kronan har blivit dyrare och då blir det dyrare för företagen att hålla anställda. Till exempel vad gäller tillverkningsindustrin, efterfrågan har minskat drastiskt på många marknader, därav minskar också intäkterna. Många tvingas avveckla och säga upp/varsla sina anställda. Detta gäller även utlandsaffärer och valutarisker, dessa påverkas av att kronan har höjts. Det har blivit svårare för Sverige att hålla utlandsaffärer eftersom priset har stigit så kraftigt.

Per Greiff på SEB säger att risker har hamnat allt mer i fokus hos ledningen och det är otroligt viktigt att de har kunskap om vad som banken möter. Det är i många fall så att ledningen är något okunnig om vilka risker som förekommer, men i dagsläget är det avgörande att ha kunskap om hur det går att skydda sig. Även Kjell Johansson, SHB, nämner att mycket ligger hos ledningen. Han fortsätter med att berätta att företagarna ibland plockar ut för stora utdelningar och på så vis suger ut alla pengar ur bolaget. Med tanke på att SHB finansierar en väldigt stor del och ägarna i bolaget bara en liten del så försvinner snabbt vinsten när ägarna plockar ut sina pengar, och då står banken åter igen med lika stor risk berättar Kjell Johansson. Till skillnad från de andra bankerna så säger Per Greiff på SEB att det faktiskt är kunderna, och inte banken, som möter de flesta riskerna. För att hjälpa sina kunder med dessa använder banken sig utav riskrådgivning. Eftersom det är kunderna som möter de flesta riskerna, enligt Per Greiff på SEB, är det extra viktigt att kunderna kan omhänderta sina risker för på så vis omhändertas även bankens risker. Risker som han menar att kunderna möter är alltifrån kommersiell risk, likviditetsrisk, ränterisk eller valutarisk. Just i dessa tider med finanskrisen är det för alla banker mycket viktigt att ha en nära relation med sina kunder. Allt är idag mer riskfyllt när det gäller just finans. Bankerna måste ta hand om sina kunder och hjälpa dem med sina risker. Alla transaktioner måste ske mer noggrant. Tar inte bankerna hand om sina kunder på bästa sätt, finns faktiskt risken att kunderna väljer att byta bank. Detta skulle delvis betyda förluster för banken, och får banken med detta ett dåligt rykte kan det få stora konsekvenser för bankens framtid. Utan kunder överlever inte bankerna, och utan banker överlever inte kunderna. Det är alltså ett ömsesidigt förhållande. Per Greiff på SEB nämner även att en risk som finns är bristen på upplysning från bankens sida. Kunderna har

inte fått tillräckligt bra information om hur riskerna skall hanteras och tvingas lägga ner sin verksamhet. Enligt Per Greiff, SEB, slutar det relativt ofta på det viset för familjeföretag som saknar disciplin. Det som kan sammanfattas för alla bankerna är att den största risken för alla är likviditetsrisken. Utan likviditet, pengar, dör bolagen snart ut. Kunderna i bankerna måste ha ordentlig koll på sin likviditet för att kunna överleva på marknaden. Utöver dessa, de mest förekommande riskerna, finns även andra risker. Exempel på detta är enligt Falkman (2002) positionsrisker, motpartsrisker och avvecklingsrisker. Men ingen av de tre informanterna som vi har intervjuat ansåg att dessa risker hade en betydande del i bankverksamheten. I varje fall inte i dagsläget, då andra risker är mer i fokus och väsentliga.

5.2 Riskhantering inom banken

Enligt Best (1998) handlar riskhantering i banken om att förstå och kontrollera de risker som förekommer. Med riskhantering menar Best (1998) att det följer ett antal aktiviteter, vilka är:

- Identifiera och förstå riskerna
- Mäta riskerna
- Kontrollera riskerna
- Kommunicera riskerna

För att skydda sig mot ränterisker kan man enligt Wramsby och Österlund (2005) använda sig utav till exempel räntetermin(FRA), ränteswap, räntecap eller räntefloor. Riskhanteringen vad gäller valutarisker handlar enligt Wramsby och Österlund (2005) om att banken kan skydda sig med till exempel valutatermin, valutaoption eller en valutaswap.Gemensamt för alla bankerna (Nordea, SEB och SHB) är att de alla riskklassar sina kunder. Detta gör de för att se vilka affärer som är lönsamma för banken att genomföra, och vilka som skulle föra med sig för stora risker. Med detta ratingsystem menar Kjell Johansson på SHB att de ser hur stor risken är att kunderna inte kan infria sina åtaganden och minst en gång om året omprövas ratingen och kunderna placeras där de skall vara. På SHB skall detta ratingsystem stå sig genom alla slags problem och det är viktigt att ratandet skall sättas i sitt sammanhang, det är mycket viktigt att vara realistisk säger Kjell Johansson. Han fortsätter med att om det skulle bli några problem sker en nyemission så att banken klarar sina åtaganden i alla fall. Vi tycker att denna riskklassificering som alla tre bankerna gör på ett eller annat sätt verkar väldigt bra. Den gör att de får en bra överblick över sina kunder hur stor risk de medför och hur det går för dem. Under intervjuerna nämndes det att de respektive bankerna inte var medvetna om att de andra bankerna också använde sig utav en riskklassificering. Detta förvånade oss något, och vi tycker att det är en grundläggande sak bankerna borde veta om sina konkurrenter. Ju mer kunskap bankerna har om sina konkurrenter, desto större fördel är det. Bankerna använder sig inte utav samma, eller likadan, skala, men innebörden är densamma. På SEB läggs stor vikt vid hur stark till exempel balansräkningen och kassaflödet har varit över tiden i företaget som skall riskklassas. Ett annat mönster som ses i bankerna är att de försöker ligga nära sina kunder för att på så vis få större kontroll över dem och deras risker. Kjell Johansson berättar att för att kunna förebygga och hantera risker så är den personliga kontakten viktig då det är enklare att få en uppfattning om hur kunderna/företagen mår. Det handlar väldigt mycket om rådgivning, SHB kommer med förslag och lösningar sedan är det upp till kunden/företaget att lösa det.

När det gäller valutarisker berättar Johan Röstberg att det inte är något som kontoren runt om i landet arbetar med lokalt, utan att det sker mer centralt. På SHB hanteras valutariskerna genom att banken ser till att de kunder som har utlandsaffärer blir kurssäkrade om de inte har några valutainstrument. Kunderna sitter sällan med mycket kunskap om hur det kan gå utan några valutainstrument eller motsvarande. Det är då SHB går in som en rådgivare och upplyser om konsekvenserna. Kjell Johansson fortsätter med att banken inte lägger på företaget valutarisker som inte fanns innan, det är de väldigt noggranna med. Risken som kommer med likviditeten hanteras på Nordea genom att ligga före företagen, att ha mer kontakt med de företag som klassas dåligt. Nordea har med dessa företag möten ungefär en gång i månaden för att se hur det går för dem och hur de löser sina risker. Även Per Greiff på SEB påpekar att det är viktigt att ligga i framkant och vara snabba med kunderna. Han säger även att analysarbete med företagen är väldigt viktigt, just det här med riskklassning av bolagen, att deras status uppdateras (om ett bolag till exempel går från riskfri, till att bli en risk), att banken har koll på hur bolagen mår utifrån kassaflöde och andra instrument. När det gäller att förebygga risker handlar det enligt Kjell Johansson om att vara försiktig. Kommer du som ny kund till dem på SHB så har de ett ”filter” som sorterar ut de kunder som banken vill satsa på och vilka som medför alldeles för stor risk. SHB väljer mer eller mindre ut sina kunder, säger Kjell Johansson. Detta tror vi har blivit ännu viktigare efter finanskrisens början. Bankerna måste vara försiktigare, göra större och mer genomgående undersökningar om sina framtida kunder innan banken beslutar om att låna ut till dem.

5.3 Finanskrisens påverkan på bankerna

Krisen drabbade Sverige på allvar efter sommaren 2008. Krisen bröt bland annat ut för att bankerna i USA lånade ut pengar till personer och företag som hade dålig återbetalningsförmåga. USA hade också stora upplåningar utomlands, vilka skulle kompensera för underskottet i det privata sparandet i hemlandet. Detta medförde en ökad tillgång på kapital på den amerikanska marknaden.[14] Det räknas med att det blir ett tufft 2009 för hela banksektorn då problemkrediterna hela tiden fortsätter att öka. Detta innebär för bankerna stora förluster. Många storbanker runt om i världen har visat upp stora problem, men de svenska storbankerna är lönsamma då de inte har lånat ut på det lättvindiga sätt som bankerna i USA. [22]

Handelsbanken är i dagsläget den enda av de svenska storbankerna som hittills inte har gjort någon nyemission medan SEB, Nordea och Swedbank förväntas behöva ta in ännu mer kapital (Mauritzon, 2009). Svenska Handelsbankens lönsamhet har inte försämrats efter krisen, snarare tvärtom. 2008 redovisade SHB en vinst före skatt på 15 miljarder kronor, en förbättring på 4 % jämfört med 2007. Banken kommer inte klara sig utan kreditförluster de närmaste åren men till skillnad från de banker som har gett sig in på den Baltiska marknaden så klarar sig SHB mycket bättre. (Jönsson, 2009) Enligt Johan Röstberg, Nordea, har finanskrisen påverkat banken, det första han berättar är att banken i sig har blivit betydligt hårdare. Detta både när det gäller privat och företag. Johan Röstberg menar att det i finanskrisen är företagen som har en kris, och inte de som bank för de har gått bra i alla fall. Vid frågan hur detta kan komma sig svarar Johan Röstberg att de på Nordea har blivit bättre på att ta mer betalt vid mindre risk.

Per Greiff börjar med att säga att i denna kris är det inte bara Sverige som har drabbats, som det var i 90-talskrisen, utan den här krisen är global och har drabbat hela världen. Per Greiff

säger att SEB har påverkats starkt utav finanskrisen och det stora skälet är att priset på den svenska kronan har blivit mycket dyrare. Per Greiff talar om att subprimelånen[10] i USA har en betydande roll i hela krisen. Lånen slogs ihop och obligationer bildades utifrån dessa vilket gjorde att priset på pengar steg och till följd av detta är det idag en brist på pengar. En annan tydlig följd av krisen säger Per Greiff är att det idag är svårare att få låna pengar, SEB har inget utlåningsstopp men de belånar mycket lägre än vad de gjorde innan. De gör en djupare analys när nya pengar skall ut, det finns mer rädsla i systemet, det ligger större fokus kring riskerna och SEB är helt enkelt mer försiktiga säger Per Greiff. Per Greiff säger att då banken skall fortsätta vara bank i svenskt näringsliv är det mycket viktigt att stötta sina kunder och jobba nära dem för att kunna gå stärkta ur krisen, det moraliska och etiska ansvaret är viktigt. Det ligger inte enbart fokus på de befintliga kunderna utan även att skaffa nya kunder och erbjuda riskrådgivning kring alla frågor som uppkommit sedan krisen inträffade i höstas. En av anledningarna till att SHB har klarat sig så pass bra som de faktiskt har gjort är enligt Kjell Johansson att de visste om krisen redan 1,5år innan den bröt ut. Uppgiften de fick på SHB var att plocka ut de oroskunderna fanns. Vilket gav de anställda en tankeställare. I och med detta har SHB inte haft mycket kreditförluster säger Kjell Johansson. Han berättar också att SHB hade bäst resultat sista kvartalet förra året, de stod för 52-53% av all nyutlåning i Sverige, och de är ändå den minsta banken.

Gemensamt för bankerna är att krisen har gjort att kunderna väljs ut noggrannare. Bankerna kan inte riskera att lånen inte betalas tillbaka. De måste trots allt också tjäna på sin verksamhet. Bankerna har alltså blivit hårdare när det gäller utlåning, men det är ändå inget utlåningsstopp. Den bank som har klarat krisen allra bäst är Svenska Handelsbanken och den som har förlorat mest är Swedbank. Deras kreditförluster är skyhöga (6,8 miljarder kronor), vilket kan jämföras med SHB:s 896 miljoner kronor. Även detta är stora summor, men tack vare att SHB var väl förberedda på att krisen skulle komma har de klarat sig bra. SHB är även den enda av de svenska storbankerna som inte har gjort, eller planerar att göra, en nyemission. Bara det visar att de har bäst koll på risker och hur de skall hanteras. Vet man vad som kommer hända i förväg, kan förberedelser för detta göras i god tid och hanteringen av risken underlättas också. Sedan måste också nämnas att det som har hänt nu i och med denna stora finansiella kris, är en exceptionell kris som för många är svår att hantera och förutspå. Sådana här kriser händer sällan (ungefär var 40:e år om vi skall se tillbaka i historien), därför är det ännu svårare att hantera dem. Med en ovanlig kris eller situation som denna, kommer också nya risker och nya sätt att hantera riskerna på. De största riskerna som är idag, är i vanliga fall inte lika viktiga. Idag är för alla banker likviditetsrisken som störst, många fler bolag går i konkurs än i vanliga tider vilket gör att bankerna också förlorar mer än vanligt. I dagens läge är alla banker mer försiktiga, och vet inte riktigt vad som kommer hända i den närmaste framtiden. Det som gör denna kris ännu mer speciell är att det är den tredje krisen på rad, i ett relativt kort tidsintervall. Vi tror att den största anledningen till detta är att företagarna, och bankerna, har blivit mer oförsiktiga. Med tanke på att detta är den tredje krisen på denna korta tid borde bankerna enligt oss varit mer förberedda, och gjort ett bättre förebyggande arbete om nu ännu en kris skulle bryta ut(vilket det gjorde hösten 2008).

[10] Den del av lånemarknaden i USA som riktas till mindre kreditvärdiga låntagare.

5.4 Börsförändringar

I höstas(2008) fördubblades gapet mellan riksbankens reporänta och bankernas rörliga tremånadersräntor från ca 1 % till uppemot 2 %. Efter slutet av oktober 2008 har samtliga bankers tremånadersränta gradvis fallit tillbaka. I januari 2009 var skillnaden mot reporäntan 1,45 % och i början av vecka 17 2009 låg gapet på 1,1 %. Nu kommer gapet åter att öka eftersom bankerna inte sänker alls eller mer blygsamt. Ingen följer efter och sänker med en halv procentenhet på tremånadersräntor, med motiveringen att en hel del av sänkningen redan var inräknad i räntorna sedan tidigare. Däremot sänker både SEB och Nordea sina helt rörliga räntor med 0,5 procentenheter redan idag, onsdag 22 april. Bankerna erbjuder räntor bundna på tre månader som den kortaste bindningstiden. Däremot tvingar bankerna inte kunderna att lämna de gamla, helt rörliga räntorna i förtid. SEB sänker sin tremånadersränta med 0,12 procentenheter och Nordea sänker sin tremånadersränta med 0,15 % och landar nu på rekordlåga 1,84 procent. Nordea sänker också de bundna räntorna med mellan 0,05 och 0,20 procentenheter. Swedbank gör däremot inga förändringar i sina räntenivåer efter Riksbankens sänkning igår, den 21 april 2009. (Bolander, 2009)

Följer gör en illustration över de fyra storbankernas förändringar på börsen från och med januari 2008 till april 2009.

Svenska Handelsbanken

Nordea

Swedbank

SEB

Det vi kan se när vi har dessa fyra bredvid varandra är att de alla har en del likheter. Alla bankerna har gått ner kraftigt i början av året 2009. Det syns tydligast i Swedbank, och minst tydlig är nedgången i SHB. Men även SHB gick ner i januari/februari. Alla bankerna, som

kan ses i alla illustrationerna, går nu uppåt istället. Mest går SHB och Nordea upp, därefter kommer Swedbank och sist SEB. SHB:s A-aktie är detta datum (3 maj 2009) värd 141,75 kronor, Nordeas aktie är samma datum värd 60,60 kronor. Följer gör faktiskt Swedbanks aktie som på dagens datum (3 maj 2009) har gått upp till 46,20 kronor. Sist detta datum är SEB med ett värde på 31,80 kronor på sin A-aktie. Vad vi också kan utläsa från illustrationerna är att alla fyra bankernas aktie började gå ner redan runt april/maj 2008.

6 Slutdiskussion

I detta kapitel diskuteras de slutsatser vi dragit av undersökningen och som har framkommit under analysarbetet. Kapitlet avslutas med förslag till vidare forskning.

6.1 Svar på forskningsfråga

Uppsatsen inleddes med en problemformulering om hur svenska banker hanterar risker som kan uppstå i den finansiella verksamheten. Vi valde att göra en förundersökning om vilka risker som uppstår i den svenska banksektorn för att få en förståelse om vilka som är mest förekommande och hur dessa hanteras. Det vi upptäckte var att bankerna möter flertalet risker och den genomgående största risken som alla tre respondenterna påtalade var likviditetsrisken.

Intervjuerna vi gjorde med Nordea, SEB och Svenska Handelsbanken (SHB) påvisade att det även fanns andra risker som är relevanta. De risker som togs upp var kreditrisk, ränterisk, valutarisk, managementrisk (ledningen), kommersiell risk, politisk risk samt egenrisk hos kunden. Dessa risker verkar ha olika betydelse i bankerna och detta tror vi bland annat beror på att bankerna är olika stora, de har olika sorters kunder, bakgrunderna skiljer sig och den pågående finanskrisen har påverkat de tre bankerna på olika sätt. Innan intervjuerna ägde rum skedde en insamling av teoretiskt material som tog upp risker som en bank möter. Efterhand när intervjuerna genomfördes upptäckte vi att en del av de risker som vi fick fram i teoriinsamlingen inte framstod som lika betydelsefulla som en del andra. Vissa risker framkom inte heller under intervjuerna och detta tror vi delvis kan bero på riskernas betydelse. Likviditetsrisken, som ett exempel, är som nämnt ovan den största och den risk som varje bank möter dagligen. Därav anser vi att det är väsentligt, att bankerna är väl medvetna om vilka risker de möter för att på bästa sätt kunna förebygga dessa.

Det mest märkbara som vi anser är att SHB är en bank med en försiktig framförhållning, vilket gör att en del risker såsom valutarisken är mindre förekommande hos dem i jämförelse med de andra storbankerna. SHB har fått en del kritik under åren om sitt försiktiga sätt, att de inte vågar ta några större chanser och är överdrivet varsamma vad gäller deras affärer och sina kunder. Men detta har medfört att SHB är utsatta för färre risker än Nordea och SEB. SHB är mycket noggranna med hantering av risker, de har en bra framförhållning och är en förutseende bank. Ett givet inslag i en finansiell verksamhet som dagligen möter risker är riskhantering. SEB, SHB och Nordea som vi valde att intervjua har alla ett system där de riskklassar alla sina kunder, en kund som placeras högt upp i skalan innebär en hög risk. Detta är enligt oss ett bra system eftersom bankerna får en klar överblick över sina kunder och riskerna de medför. Med tanke på lågkonjunkturen som Sverige befinner sig i idag håller vi med Kjell Johansson, SHB, Per Greiff, SEB och Johan Röstberg, Nordea, om att extra tyngdpunkt skall läggas på kunderna. Eftersom kunderna är väldigt viktiga och att mycket av riskerna ligger hos dem anser vi att det är av stor betydelse att det läggs ner mycket tid och

arbete på dem. Vi tycker att det viktigaste arbetet är det som sker innan en ny kund tas in i banken. Att ett omfattande analysarbete görs så att det är möjligt att förutspå vilka risker kunden/företaget kommer att sitta på i framtiden. Utifrån det insamlade materialet, både det teoretiska och empiriska så kan vi se att riskerna har blivit ett allt större orosmoment för den finansiella verksamheten sedan krisen inträffade i höstas. Bankerna har blivit mer medvetna om sina risker och hur stor roll det spelar i verksamheten att ha en god riskhantering. Den kritik vi känner gentemot de svenska storbankerna är att det är trots allt inte första gången en kris drabbar dem. Vi anser att historien borde satt djupare spår i verksamheten och gjort bankerna mer uppmärksamma för vad som komma skall. Riskhantering måste få en större del i det dagliga arbetet och inte bara kortsiktigt sätt.

Med den teoretiska bakgrunden och den insamlade data från intervjuerna, har vi kommit fram till att de svenska storbankerna har ett väl fungerande riskhanteringssystem. De tre bankerna är måna om sina kunder och arbetar med att hjälpa dem med sina risker samt bankens interna risker. Men det kan förbättras och vi anser att vissa banker skall ta lärdom av de som hittills har klarat sig bra från den pågående krisen. Ett försiktigt sätt på marknaden är för bankerna idag inget negativt, snarare tvärtom. Tar bankerna färre risker, gör ett mer noggrant analysarbete, arbetar ännu närmare sina kunder och anpassar sin riskhantering till dagsläget så tror vi att deras framtid ser ljusare ut.

6.2 Förslag på vidare forskning

Under vår forskning har vi funnit vissa områden som vi finner intressanta och där ytterligare forskning kan göras. Ett område att göra en djupare undersökning av är hur bankerna rent praktiskt gör vid riskhantering. Till exempel om de har en speciell modell vid hantering av kreditrisk, vilka instrument som används och om riskhanteringen sker automatiskt eller om den sker manuellt. Under arbetets gång har vi funnit att riskhantering är ett intressant och stort område och därför vore ett förslag till en riskhanteringsmodell något att forska vidare inom. Antingen en modell till en specifik risk eller en övergripande där flera risker täcks in. Slutligen finner vi finanskrisen som det mest intressanta att forska vidare inom och framförallt när krisen är över. Vilka spår som krisen har satt i banksektorn, hur bankerna tog sig tillbaka, om fler risker uppkom och hur ny riskhantering bildades.

Referenser

Andersen, H. (1994) *Vetenskapsteori och metodlära – En introduktion.* Lund: Studentlitteratur.

Backman, J. (1998) *Rapporter och uppsatser.* Lund: Studentlitteratur.

Best, P. (1998) *Implementing value at risk.* John Wiley & Sons Ltd.

Coyle, B. (2000) *Measuring credit risk.* Chartered Institute of Bankers, Bridgend.

Denscombe, M. (2004) *Forskningens grundregler – samhällsforskarens handbok i tio punkter.* Lund: Studentlitteratur.

Ejvegård, R. (2003) *Vetenskaplig metod.* Lund: Studentlitteratur.

Falkman, H. (2002) *Bankrörelse – risker och riskhantering i banker.* Elanders Gotab, Stockholm.

Funered, U. E. (1994) *Bankernas risktagande*. Nerenius & Santérus Förlag AB, Stockholm.

Hagberg, A. (2007) *Bankkrishantering – Aktörer, marknad och stat.* EditaVästra Aros AB, Västerås.

Hallgren, Ö. (2002) *Finansiell Strategi och Styrning*. Ekonomibok förlag AB.

Hempel, G.H, Simonson, D.G. (1999) *Bank Management.* John Wiley & Sons, Inc.

Holme, I-M., Solvang, B-K. (1997) *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder.* Lund: Studentlitteratur.

Jacobsen, D. J. (2002) *Vad, hur och varför?* Lund: Studentlitteratur.

Johansson, L. (2006) *Banker och Internet*. Iustus Förlag AB, Uppsala.

Koch, T. W., MacDonald, S. S. (1999) *Bank Management.* Harcourt, Inc.

Krugman, P. (2009) *Krisen – orsaker, verkan, åtgärder*. Leopard förlag, Stockholm.

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Lund: Studentlitteratur.

Mattsson, P., Örtenblad, A. (2008) *Smått och gott – om vetenskapliga rapporter och referensteknik.* Lund: Studentlitteratur.

Merriam, S.B. (1994) *Fallstudien som forskningsmetod.* Lund: Studentlitteratur.

Patel, R., Davidson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder.* Lund: Studentlitteratur.

Söderbom, A. (1995) *Förändringsförloppet i ett storföretag – En studie om strategiskt handlande, strategifaser och företagsmyter.* Göteborg: Grafikerna i Kungälv AB.

Söderlind, L. (1996) *Att mäta ränterisker.* Lars Söderlind och SNS Förlag, Stockholm.

Trost, J. (1997) *Kvalitativa intervjuer.* Lund: Studentlitteratur.

Wetterberg, G. (2009) *Pengarna & Makten – riskbankens historia.* Bokförlaget Atlantis AB, Stockholm.

Wiedersheim – Paul, F., Eriksson, L-T. (1993) *Att utreda, forska och rapportera.* Liber-Hermods AB, Malmö.

Wramsby, G., Österlund, U. (2005) *Företagets finansiella miljö.* Wramsby/Österlund Förlag.

Artiklar

Agnetha Jönsson, ”Och SHB klarar krisen”, *Affärsvärlden*, 18 februari 2009.

Hans Bolander, ”Bankerna håller uppe marginaler på bolån”, *Dagens Industri*, 22 april 2009.

Mattias Mauritzon, ”Swedbank tvingas ta in mer pengar”, *Dagens Industri*, 31 mars 2009.

(Direkt), ”SEB:s betyg skrivs ned”, *Dagens Industri*, 8 april 2009.

(Direkt), ”Krediter får storbanker att blöda”, *Dagens Industri*, 27 mars 2009.

”Storbankerna friska trots allt”, *Dagens Industri*, 29 april 2009. Hämtad den 29 april 2009 från: www.di.se

Intervjuer

Johan Röstberg, ”Risker och riskhantering i Nordea”, intervju av Louize Nilsson Strand och Sara Johansson. Datum för intervju 24/3 2009.

Kjell Johansson, ”Risker och riskhantering i Svenska Handelsbanken”, intervju av Louize Nilsson Strand och Sara Johansson. Datum för intervju 23/4 2009.

Per Greiff, ”Risker och riskhantering i SEB”, intervju av intervju av Louize Nilsson Strand och Sara Johansson. Datum för intervju 25/3 2009.

Finansiella rapporter

SEB Delårsrapport januari – mars 2009, hämtad den 2 maj 2009 från:
http://www.seb.se/pow/wcp/sebgroup.asp?website=TAB1&lang=se

Nordea Delårsrapport januari – mars 2009, hämtad den 2 maj 2009 från:
http://www.nordea.com/Investor%2bRelations/Finansiella%2brapporter/53722.html

Svenska Handelsbanken Delårsrapport januari – mars 2009, hämtad den 2 maj 2009 från:
http://handelsbanken.se/shb/inet/icentsv.nsf/vlookuppics/investor_relations_hb_q1_09_sv_rapport/$file/hbq109sv_rapport.pdf

Swedbank Delårsrapport januari – mars 2009, hämtad den 2 maj 2009 från:
http://www.swedbank.se/sst/www/inf/out/fil/0,,756853,00.pdf

SEB Årsredovisning 2008, hämtad den 5 maj 2009 från:
http://www.seb.se/pow/wcp/sebgroup.asp?website=TAB1&lang=se

Nordea Årsredovisning 2008, hämtad den 5 maj 2009 från:
http://www.nordea.com/Investor%2bRelations/Finansiella%2brapporter/%c3%85rsredovisningar/807422.html

Svenska Handelsbanken Årsredovisning, hämtad den 5 maj 2009 från:
http://handelsbanken.se/shb/inet/icentsv.nsf/vlookuppics/investor_relations_hb_08_sv_ar/$file/hb08sv_medfoto.pdf

Swedbank Årsredovisning, hämtad den 5 maj 2009 från:
http://www.swedbank.se/sst/www/inf/out/fil/0,,741551,00.pdf

Internetreferenser

[1] Risk, hämtad den 29/1 2009 från: http://sv.wikipedia.org/wiki/Risk

[2] Bank, hämtad den 29/1 2009 från: http://sv.wikipedia.org/wiki/Bank

[3] Banker i Sverige, Bankens funktion, bankstruktur, De stora bankkoncernerna, Bankernas uppgifter, hämtad den 29/1 2009 från:
http://www.bankforeningen.se/Banker%20i%20Sverige.aspx

[4] Om Nordea, hämtad den 31/1 2009 från: http://www.nordea.com/Om+Nordea/52062.html

[5] Om SEB, hämtad den 31/1 2009 från:
http://www.seb.se/pow/wcp/sebgroup.asp?website=TAB1&lang=se

[6] Om Handelsbanken, hämtad den 31/1 2009 från:
http://www.handelsbanken.se/shb/INeT/IStartSv.nsf/FrameSet?OpenView&iddef=ombanken

&navid=Investor_Relations&sa=/Shb/Inet/ICentSv.nsf/Default/q700BBE2F5D0AE8B2C12571F10024A224

[7] Om Swedbank, hämtad den 31/1 2009 från: http://www.swedbank.se/sst/inf/out/infOutWww1/0,,160065,00.html

[8] Kreditrisk, hämtad den 31/1 2009 från: http://sv.wikipedia.org/wiki/Kreditrisk

[9] Bäckström: Betydelsen av riskhantering, hämtad den 2/2 2009 från: http://www.riksbank.se/templates/speech.aspx?id=3733

[10] Riskhanteringsmodell, hämtad den 2/2 2009 från: http://www2.ssg.se/sv/Produkter-tjanster/SSG-Riskhanteringsmodell/

[11] Bankers riskhantering kritiseras, hämtad den 17/2 2009 från: http://www.aktiespararna.se/artiklar/Opinion/Bankers-riskhantering-kritiseras/

[12] Nära hälften av bankerna anser att styrelsen har dålig kunskap i riskhantering, hämtad den 17/2 2009 från: http://feed.ne.cision.com/wpyfs/00/00/00/00/00/0E/10/BB/wkr0003.pdf

[13] Finanskrisen 2008-2009, hämtad den 7 mars 2009 från: http://sv.wikipedia.org/wiki/Finanskrisen_2008-2009

[14] Finanskrisen 2008-2009 i Sverige, hämtad den 7 mars 2009 från: http://sv.wikipedia.org/wiki/Finanskrisen_2008-2009_i_Sverige

[15] Hur klarar bankerna finanskrisen? hämtad den 7 mars 2009 från: http://www.aktiespararna.se/artiklar/Opinion/Webbfragan-Klarar-bankerna-finanskrisen/

[16] 2009 blir tufft för storbankerna, hämtad den 7 mars 2009 från: http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_1076417.e24

[17]Kreditförlusterna i storbankerna ökade under Q4 2008, hämtad den 20 april 2009 från: http://www.finanstidningen.biz/index.php/finansnyheter/samhallsekonomi/2503-kreditforlusterna-i-storbankerna-okade-under-q4-2008 (publicerad 2009-03-26)

[18] Bolagsbeskrivning, Nordea. Hämtad den 3 maj 2009 från: http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/SWOversikt.aspx%3FParentSeqNo%3D267%26SWBackURL%3Dhttp%253a%252f%252fdi.se%252fAvdelningar%252fLightList.aspx%253fSelectedListAndMarket%253dSEARCH%253bSEARCH%252526searchfor%253dnordea

[19] Bolagsbeskrivning, SEB. Hämtad den 3 maj 2009 från: http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/SWOversikt.aspx%3FParentSeqNo%3D328%26SWBackURL%3Dhttp%253a%252f%252fdi.se%252fAvdelningar%252fLightList.aspx%253fSelectedListAndMarket%253dSEARCH%253bSEARCH%252526searchfor%253dseb

[20] Bolagsbeskrivning, Svenska Handelsbanken. Hämtad den 3 maj 2009 från: http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/SWOversikt.aspx%3FParentSeqNo%3D335%26SWBackURL%3Dhttp%253a%252f%252fdi.se%252fAvdelningar%252fLightList.aspx%253fSelectedListAndMarket%253dSEARCH%253bSEARCH%252526searchfor%253dSvenska+handelsbanken

[21] Bolagsbeskrivning, Swedbank. Hämtad den 3 maj 2009 från: http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/SWOversikt.aspx%3FParentSeqNo%3D163%26SWBackURL%3Dhttp%253a%252f%252fdi.se%252fAvdelningar%252fLightList.aspx%253fSelectedListAndMarket%253dSEARCH%253bSEARCH%252526searchfor%253dswedbank

[22]Sverige och Finanskrisen. Hämtad den 5 maj 2009 från: http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=30277

[23] Baksmälla hotar Sverige. Hämtad den 5 maj 2009: http://www.e24.se/branscher/bankfinans/artikel_1283169.e24